

This document is signed with eSGN

To check its signatures, open this PDF using Adobe Acrobat Reader.
For more information, visit the Adobe Acrobat's Learn & Support section.

Signature Types

- Signed by a natural person
- Signed by a natural person with a registered profession
- Signed by a legal person or registered organisation

Levels of Electronic Signature

- Simple Electronic Signature
- Advanced Electronic Signature
- Qualified Electronic Signature

G. Gochin

Los Angeles, 19 October 2026
eIDAS Qualified Electronic Signature

Grant Arthur Gochin

Lietuvos Respublikos pilietis

10900 Winnetka Avenue, Chatsworth, CA 91311, USA

+1 818-625-6513 | ggochin@gmail.com

Kam:

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Mokslo ir enciklopedijų leidybos centrui,
Visuotinės lietuvių enciklopedijos redakcijai (oficialus pateikimo ir registravimo adresas:
biblio@lnb.lt)

Dėmesiui: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centro vadovui dr. Arturui Mickevičiui.

Kopija:

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui (centras@genocid.lt)

Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pirmininkei Fainai Kukliansky (per bendruomenės el. paštą
info@lzb.lt)

Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejui (muziejus@jmmuseum.lt)

Lietuvos Respublikos delegacijos Tarptautiniame Holokausto aukų atminties aljanse (IHRA) vadovui
Arvydui Daunoravičiui (arvydas.daunoravicius@urm.lt)

Data – kvalifikuoto elektroninio parašo data. Nr. SVL-001

PRAŠYMAS DĖL VLE STRAIPSNIO „ŠVENČIONĖLIAI“: ĮVARDYTI 1941 M. ŠVENČIONĖLIŲ ŽYDŲ PERSEKIOJIMO IR ŽUDYNIŲ VYKDYTOJUS, KAIP JIE ĮVARDYTI VLE STRAIPSNYJE „ŠVENČIONĖLIŲ GETAS“, IR PAPILDYTI ŠVENČIONĖLIŲ ŽYDŲ BENDRUOMENĖS ISTORIJĄ; STRAIPSNIO „ŠVENČIONĖLIŲ GETAS“ PAPILDYMAS (1b PUNKTAS)

1. Pareiškėjas ir prašymo pobūdis

Kreipiuosi kaip nepriklausomas tyrėjas. Šiame prašyme pateikiu savo tyrimo išvadas ir šaltinius, kad redakcija galėtų juos ištirti ir pritaikyti.

Tai pirmasis mano prašymas dėl straipsnio „Švenčionėliai“; ankstesnių prašymų dėl šio straipsnio nesu pateikęs (patikrinau savo elektroninį paštą ir prašymų registrą). 2026 m. spalio 18 d. (Los Andželo laiku) el. paštu išsiunčiau atskirą prašymą Nr. SVN-001 dėl kito VLE straipsnio – „Švenčionys“. Šis prašymas susijęs su straipsniu „Švenčionėliai“, o 1b punkte – ir su straipsniu „Švenčionėlių getas“; jis yra savarankiškas. Jeigu kuris nors šio prašymo punktas sutampa su prašymo Nr. SVN-001 punktu, prašau tai nurodyti; tokiu atveju pakanka vieno sprendimo, nurodant abu prašymų numerius. Tuo pačiu metu dėl Švenčionėlių teikiu ir prašymą Nr. SVL-005 (Lietuvos ypatingojo archyvo dokumentų kopijos); atsakymas į šį prašymą nuo jo nepriklauso. Šiame prašyme skaitmenimis pažymėtos dalys yra prašymo skyriai, o redakcijos sprendimo prašomi punktai pažymėti kaip 1, 1b, 1c, 2(a), 2(b) ir kiekvieno iš 3(a)–(f) punktai (B priedas).

Jūsų 2026 m. spalio 15 d. rašte dėl straipsnio „Antanas Baltūsis“ nurodyta, kad į kiekvieną vėlesnę prašymą atsakyti atskirai „šiuo metu galimybės neturime“. Atsižvelgdamas į šį raštą, neprieštarauju, kad į šį ir kitus mano prašymus būtų atsakyta vienu apibendrintu raštu, jeigu jame dėl kiekvieno toliau nurodyto punkto bus pateiktas atskiras sprendimas (priimta, priimta iš dalies ar nepriimta) su motyvais ir šaltiniais, bus nurodytas prašymo numeris (SVL-001) ir aiškiai pažymėta, kuris sprendimas kuriam prašymui skirtas. Toks apibendrintas atsakymas nekeičia šio prašymo

nagrinėjimo termino. Kad tai būtų paprasčiau, pridedu punktų lentelę (B priedas). Prašau šį prašymą užregistruoti ir nurodyti jo registracijos numerį bei numatomą atsakymo terminą.

2. Kopijų gavėjai

Kopijų gavėjams. Kopijos teikiamos dokumentiniam informavimui, susipažinimui ir išsaugojimui pagal gavėjų atitinkamas kompetencijas. Šiuo prašymu esminių redakcinių veiksmų prašoma tik iš institucijos, kuri valdo nurodytą tekstą. Kopijų gavėjų neprašau priimti sprendimų dėl VLE teksto ar daryti įtaką VLE redakciniams sprendimams; IHRA delegacijos vadovui kopija siunčiama tik informavimo tikslu, ne kaip institucijai, sprendžiančiai dėl VLE teksto. Prašau kiekvieno kopijos gavėjo patvirtinti, kad gavo šį prašymą Nr. SVL-001 ir jo A–C priedus, ir, jei jo dokumentų tvarkymo taisyklės tai numato, nurodyti registracijos numerį ir datą. Jei tai atitinka gavėjo įgaliojimus ir praktiką, būčiau dėkingas, jei jis praneštų, ar medžiaga bus saugoma ir kokia tvarka su ja galima susipažinti. Tai prašymai, o ne teiginys, kad kiekvienas kopijos gavėjas privalo šį raštą registruoti ar saugoti.

3. Dabartinis tekstas

Straipsnio „Švenčionėliai“ (<https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliai/>) skyriuje „Istorija“ apie 1941 m. žydų likimą pateiktas vienas sakiny (tekstas užfiksuotas 2026-10-19 Lietuvos laiku):¹

„1941 10 nacių okupacinės valdžios įsakymu miške prie miesto sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų.“

Daugiau apie Švenčionėlių žydus straipsnyje nieko nepasakyta; tik po nuotrauka įrašyta „Švenčionėliai (kairėje už geležinkelio – buvęs žydų kvartalas)“. Straipsnio tekste nėra nuorodos į VLE straipsnį „Švenčionėlių getas“.¹

O pačios VLE straipsnyje „Švenčionėlių getas“ (<https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliu-getas/>, užfiksuota 2026-10-19) tie patys įvykiai aprašyti nurodant jų veikėjus:²

„1941 08 viduryje valsčių policijos viršininkams buvo išsiųstas slaptas Švenčionių apskrities policijos vado įsakymas dėl visų apskrities žydų suvartymo į Švenčionėlių poligono barakus [...] ir jų turto konfiskavimo. 1941 09 pabaigoje policininkai ir buvę Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyviai (jų būrys veikė 1941 06–07; baltaraiščiai) apie 300–400 žydų nuvarė į Švenčionėlių poligoną [...]. 1941 10 pradžioje į Švenčionėlius atvykę Švenčionių apskrities policijos vadas ir 2 vokiečių saugumo policijos pareigūnai Švenčionėlių burmistrui ir valsčiaus policijos viršininkui pranešė, kad vokiečių valdžios nurodymu visi Švenčionių apskrities žydai turi būti sušaudyti [...]. Pagal liudininkų parodymus, iš Vilniaus į Švenčionėlius atvyko vokiečių saugumo policijai ir SD pavaldus būrys. Į Švenčionėlių poligoną saugoti žudynių vietos buvo sutelkta apie 120 Švenčionių apskrities policininkų ir buvusių Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyvių. Žydų žudynės prasidėjo 1941 10 08 ir truko 2 dienas [...]. Vokiečių saugumo policijos ir SD duomenimis, 1941 10 09 Švenčionėlių poligone nužudyti 3726 žydai (1169 vyrai, 1840 moterų ir 717 vaikų). Žudynėse dalyvavo ir keliolika buvusių Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus baltaraiščių.“

Tas pats straipsnis nurodo, kad Švenčionėliuose „gyveno didelė žydų bendruomenė, kuriai priklausė visa prekyba ir buitinio aptarnavimo sektorius; ji turėjo sinagogą (nacių okupacijos metais paversta dabokle), mokyklą“, kad „1941 07 pradžioje sušaudyta 11 sovietinėse įstaigose dirbusių ir turtingų vietos žydų“ ir kad „1941 07 pabaigoje Švenčionėlių žydai buvo suvaryti į atskirą kvartalą Kaltanėnų

gatvėje“.² Taigi VLE jau yra paskelbusi išsamesnį, veikėjus įvardijantį šių įvykių aprašą; straipsnio apie patį miestą skaitytojas jo negauna.

Pastaba dėl vietų. Šiame prašyme kalbama tik apie Švenčionėlių žydus. Netoli Švenčionėlių esanti Kultūros vertybių registro vieta „Švenčionėlių gyventojų žudynių vieta ir nacizmo aukų kapas“ (unikalus kodas 11240, Juodiškėlio k.; VLE: „ties Juodelišio kaimu“) yra, VLE straipsnio „Švenčionių apskrities gyventojų žudynės“ duomenimis, 1942 m. gegužės 20 d. nužudytų 27 Švenčionėlių gyventojų (tarp jų – kunigai B. Bazevičius ir J. Naumovičius) kapas; šios aukos su žydų žudynėmis nesiejamos ir šiame prašyme neaptariamoms.⁹

4. 1 punktas. Pagrindinis prašymas: įvardyti Švenčionėlių žydų žudynių vykdytojus ir jų veiksmus

Šis punktas savarankiškas: sprendimas dėl jo nepriklauso nuo sprendimų dėl kitų punktų, o ginčas dėl vieno fakto nesustabdo neginčijamų papildymų. Siūlomame tekste palieku dabartinio sakinio datą („1941 10“), aukų skaičių („apie 8000“) ir jo apimtį („Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų“); skirtingus šaltinių skaičius ir tiksliai datas išskiriau į 1b punktą, kad sprendimas dėl 1 punkto nuo jų nepriklausytų.

Pagrindinis prašymas – nedelsiant ištaisyti konkrečiai nurodytą, šaltiniais pagrįstą vykdytojų ir jų veiksmų neįvardijimą. Dabartiniame sakinyje nurodyta tik tai, kad žydai buvo „sušaudyti“ „nacių okupacinės valdžios įsakymu“; jis neatsako, kas žydus suvarė į poligoną, kas saugojo žudynių vietą ir kas dalyvavo žudynėse. Šie veikėjai jau įvardyti VLE straipsnyje „Švenčionėlių getas“ ir valstybinio Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejaus Holokausto Lietuvoje atlase.^{2, 3} Prašau juos aiškiai įvardyti ir straipsnyje „Švenčionėliai“, atskirai aprašant vokiečių institucijų vaidmenį.

Aukos ir įvykiai. Aukos – Švenčionėlių ir kitų Švenčionių apskrities miestų ir miestelių žydai: vyrai, moterys ir vaikai. Įvykiai, kurie šiame punkte aprašomi atskirai: (1) 1941 m. rugpjūčio vidurio Švenčionių apskrities policijos vado slapto įsakymas suvaryti apskrities žydus į Švenčionėlių poligono barakus ir konfiskuoti jų turtą; (2) 1941 m. rugsėjo pabaigoje Švenčionėlių žydų nuvarymas į poligoną; (3) 1941 m. spalio pradžios nurodymo sušaudyti perdavimas Švenčionėliuose; (4) 1941 m. spalio 8 d. pradėtos ir dvi dienas trukusios žudynės poligone.^{2, 3, 4} Ankstesni 1941 m. liepos mėn. įvykiai aprašyti 1b punkte.

Trūkumas. Sakinyje vienintelis įvardytas veikėjas – „nacių okupacinė valdžia“. Neįvardyti nei Švenčionių apskrities policijos vadas, kurio įsakymu žydai buvo suvaryti į barakus, o jų turtas konfiskuotas, nei policininkai ir buvę Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyviai (baltaraiščiai), kurie juos nuvarė į poligoną, nei apie 120 apskrities policininkų ir buvusių baltaraiščių, saugojusių žudynių vietą, nei vokiečių saugumo policijai ir SD pavaldus Ypatingasis būrys, nei keliolika buvusių Švenčionėlių valsčiaus baltaraiščių, kurie, pačios VLE duomenimis, dalyvavo žudynėse. Skaitytojas gali susidaryti įspūdį, kad žudynes vykdė tik okupacinė valdžia, nors pati VLE kitame straipsnyje aprašo lietuvių policijos ir baltaraiščių veiksmus.

Ką rodo šaltiniai. (1) VLE straipsnio „Švenčionėlių getas“ tekstas cituojamas 3 dalyje.² (2) Holokausto Lietuvoje atlase (objektas Nr. 84 „Žydų žudynės Švenčionėlių poligone“) rašoma: „Apie 1941 m. rugpjūčio vidurį Švenčionių apskrities policijos vadas P. Januškevičius valsčių policijos viršininkams išsiuntė slaptą įsakymą. Buvo įsakyta visus apskrities žydus suvaryti į Švenčionėlių poligono barakus [...] ir konfiskuoti žydų turtą. [...] 1941 m. spalio pradžioje į Švenčionėlius atvyko apskrities policijos vadas P. Januškevičius ir du vokiečių saugumo policijos pareigūnai. Švenčionėlių burmistrui K. Cicėnui ir Švenčionėlių valsčiaus policijos viršininkui B. Gruzdziai buvo pranešta, kad

vokiečių valdžia nurodė visus Švenčionių apskrities žydus sušaudyti. [...] Po kelių dienų į Švenčionėlius iš Vilniaus atvažiavo leitenanto J. Šidlausko vadovaujamas vokiečių saugumo policijai ir SD pavaldus Ypatingasis būrys. Dauguma šio būrio narių buvo lietuvių policininkai. Į poligoną saugoti žudynių vietą buvo sutelkta apie 120 Švenčionių apskrities policininkų ir buvusių baltaraiščių (pagalbinių policininkų).“ (Atlaso tekste jo paties praleidimai pažymėti „(...)“; čia ir jie, ir mano praleidimai pažymėti „[...]“.) Atlasas šį tekstą grindžia A. Bubnio 2009 m. tyrimu.³ (3) A. Bubnio 2000 m. paskelbtame tyrime rašoma, kad Švenčionių apskrities policijos viršininkas mjr. Petras Januškevičius „išsiuntinėjo slaptą įsakymą dėl visų apskrities žydų suvartymo į prie Švenčionėlių (apie 1,5 km nuo miesto) buvusio poligono barakus ir dėl žydų turto konfiskavimo“, kad „konfiskuotas žydų turtas vėliau buvo pusvelčiui išparduotas vietos gyventojams“, kad iš Vilniaus atvyko „lt. Juozo Šidlausko vadovaujamas saugumo policijos ir SD ypatingasis būrys (apie 30 žmonių)“ ir kad „į poligoną žudynių apsaugai buvo sutelkta apie 80 Švenčionių apskrities policininkų“.⁴ (4) VLE straipsnyje „Ypatingasis būrys“ nurodyta, kad būrį „sudarė lietuviai savanoriai“ ir kad jis „prisidėjo prie žydų persekiojimo ir naikinimo [...] Švenčionyse [...]“ (straipsnyje minimi Švenčionys, o ne Švenčionėliai).⁸

Vokiečių vaidmuo. Visi trys šaltiniai rašo, kad nurodymą sušaudyti visus apskrities žydus davė vokiečių valdžia ir kad jį Švenčionėliuose kartu su apskrities policijos vadu perdavė du vokiečių saugumo policijos pareigūnai; Ypatingasis būrys buvo pavaldus vokiečių saugumo policijai ir SD.^{2, 3, 4} Vokiečių saugumo policijos (Einsatzkommando 3 vado K. Jägerio) 1941 m. gruodžio 1 d. ataskaitoje 1941 m. spalio 9 d. įrašas „Svenciany“ (3726 žydai) pateiktas skyriuje apie EK 3 dalinį Vilniuje.⁵ Siūlomame tekste vokiečių nurodymas išlaikomas ir nesumenkinamas; jis tik papildomas dokumentuotais lietuvių institucijų ir darinių veiksmais.

Šaltinių pobūdis. VLE straipsnis „Švenčionėlių getas“ ir Atlasas yra paskelbti valstybės institucijų tekstai, kurie remiasi A. Bubnio tyrimais; jie nėra vienas nuo kito nepriklausomi patvirtinimai. A. Bubnis 2000 m. tyrime šiuos faktus grindžia daugiausia B. Gruzdžio 1944 m. tardymo protokolais (LYA), kuriuos reikia vertinti atsižvelgiant į jų kilmę; jų pareiškėjas nematė (C priedas; jų kopijų prašoma prašyme Nr. SVL-005). Šaltiniai skiriasi dėl apsaugai sutelktų policininkų skaičiaus (apie 80 ar apie 120) ir dėl to, ar tarp jų buvo buvę baltaraiščiai; todėl siūlomame tekste vartoju VLE straipsnio „Švenčionėlių getas“ žodžius. Paskelbti valstybės institucijų ir istoriko tekstai šaudymo sakinius pateikia beasmenius; šaudžiusiuosius įvardija tik išgyvenusiųjų liudijimai (dalis jų perteikia krikščionių kaimynų pasakojimus – „lietuvių policija“) ir paminklo įrašas („hitleriniai žudikai ir jų vietiniai pagalbininkai“), o 1941 m. liepos mėn. sušaudytųjų atveju – ir Wirtualny Sztetl („partyzanci i policjanci“); šie teiginiai nepatikrinti archyviniais dokumentais, todėl pateikiami 1b punkte.^{3, 10, 12} Siūlomame tekste nieko neaprašau kaip šaudžiusio, o vartoju šaltinių veiksmazodžius („nuvarė“, „sutelkta saugoti“, „atvyko“, „dalyvavo“).

Siūlomas tekstas (vietoj sakinio „1941 10 nacių okupacinės valdžios įsakymu miške prie miesto sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų.“):

„1941 08 viduryje Švenčionių apskrities policijos vadas slaptu įsakymu nurodė valsčių policijos viršininkams suvartoti visus apskrities žydus į Švenčionėlių poligono barakus ir konfiskuoti jų turtą; 1941 09 pabaigoje policininkai ir buvę Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyviai (baltaraiščiai) apie 300–400 žydų nuvarė į poligoną. Vokiečių valdžios nurodymu 1941 10 miške prie miesto esančiame poligone sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų – vyrų, moterų ir vaikų; pagal liudininkų parodymus, iš Vilniaus atvyko vokiečių saugumo policijai ir SD pavaldus būrys (Ypatingasis būrys); žudynių vietai saugoti buvo sutelkta apie 120

Švenčionių apskrities policininkų ir buvusių Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyvių, žudynėse dalyvavo ir keliolika buvusių Švenčionėlių valsčiaus baltaraiščių (žr. Švenčionėlių getas).“

Siūlomo teksto teiginiai paimti iš VLE straipsnio „Švenčionėlių getas“, daugiausia jo žodžiais; būrio pavadinimas „Ypatingasis būrys“ paimtas iš Holokausto Lietuvoje atlaso ir A. Bubnio tyrimo; data, aukų skaičius ir jų apimtis palikti iš dabartinio straipsnio, o vokiečių valdžios nurodymas – iš straipsnio „Švenčionėlių getas“ (straipsnyje „Švenčionėliai“ – „nacių okupacinės valdžios įsakymu“).^{1, 2, 3, 4} Sąmoningai neįrašiau nė vieno asmens vardo: 1b punkte šie asmenys pateikti su vardais, bet tik su šaltiniuose nurodytomis pareigomis ir veiksmis. Neįrašiau ir Atlaso teiginio, kad dauguma Ypatingojo būrio narių buvo lietuvių policininkai; jį pateikiu 1b punkte.

Atskaitos tašku laikau VLE straipsnyje „Švenčionėlių getas“ įvardytus darinius ir veiksmus; teksto ilgis ir išsamumas gali skirtis pagal laikmeną, tačiau tekstas, kuriame nebūtų šių darinių ir veiksmų, nebūtų tikslus.

Darinių priklausomybė. Siūlomame tekste darinius vadinu VLE straipsnio „Švenčionėlių getas“ žodžiais ir pats žodžio „lietuvių“ į šaltinio formuluotę neįterpiu. Kartu prašau redakcijos, remiantis savo straipsniu „Švenčionėlių getas“ ir jame nurodytais tyrimais, patikrinti ir aiškiai nurodyti šių policijos ir baltaraiščių darinių priklausomybę bei jų lietuvišką sudėtį tiek, kiek tai patvirtina šaltiniai, – taip, kaip tekste nurodoma vokiečių institucijų priklausomybė. Šaltiniai šiuo klausimu: VLE straipsnyje „Holokaustas“ minimi „vokiečių ir lietuvių policijos padaliniai“ ir „vadinamoji lietuvių savivalda“ (ar Švenčionių apskrities policija 1941 m. veikė lietuvių vietos administracijos sudėtyje, prašau redakcijos patvirtinti); A. Bubnys Švenčionėlių valsčiaus Birželio sukilimo dalyvius aprašo kaip „lietuvių sukilėlių“ kuopą; VLE straipsnyje „Ypatingasis būrys“ nurodyta, kad būrį „sudarė lietuviai savanoriai“, o Atlase – kad „dauguma šio būrio narių buvo lietuvių policininkai“.^{15, 3, 7, 8} Šis papildomas prašymas nesustabdo sprendimo dėl 1 punkto teksto.

Jūsų 2026 m. spalio 13 d. rašte dėl straipsnio „Papilė“ nurodyta, kad VLE straipsnių teiginiai ir formuluotės „grindžiamos mokslinių institucijų iki straipsnio publikavimo atliktais tyrimais ir viešai paskelbtomis išvadomis“; siūlomo teksto pagrindą sudaro pačios VLE straipsnis „Švenčionėlių getas“ ir jame nurodyta literatūra, taip pat paskelbti valstybinio muziejaus ir istoriko tekstai (2–4 išnašos). Tame pačiame rašte nurodyta, kad nuorodos į šaltinius VLE straipsnių tekste neteikiamos, o šaltiniai nurodomi potekstinėje bibliografijoje; todėl prašau tuos pačius faktus pateikti be nuorodų tekste, o išnašose nurodytus šaltinius įrašyti į straipsnio potekstinę bibliografiją. Nuorodos tekste atsisakymas nėra priežastis atsisakyti paties fakto. Taip pat nurodėte, kad straipsnis „Papilė“ papildytas išorine nuoroda rubrikoje „Kiti šaltiniai“. Tokia nuoroda naudinga, tačiau ji nepakeičia straipsnio teksto, kurį skaito skaitytojas; todėl prašau sprendimo dėl teksto.

Prašau nurodyti pakeitimo datą ir pateikti atnaujinto teksto nuorodą. Jeigu siūlomo teksto nepriimate, prašau dėl kiekvienos jo dalies pateikti motyvuotą atsakymą, nurodyti panaudotus pirminius šaltinius ir pasiūlyti šaltiniais pagrįstą alternatyvą, kurioje liktų visi neginčijami lietuvių darinių veiksmai.

1b punktas. 1941 m. liepos mėn. įvykiai, getas, aukų skaičiai ir pareigas ėję asmenys

Atskirai nuo 1 punkto prašau skyriuje „Istorija“ įrašyti šiuos sakinius arba dėl kiekvieno jų motyvuotai nurodyti, kodėl jis neįrašomas:

„1941 07 pradžioje Švenčionėliuose sušaudyta 11 sovietinėse įstaigose dirbusių ir turtingų vietos žydų; Yad Vashem duomenimis, 1941 07 pradžioje buvusius sovietinius pareigūnus ir tariamus komunistus, tarp jų daug žydų, suėmė antisovietinių lietuvių partizanų būrys, suimtieji sušaudyti

miške už Žeimenos. Yad Vashem duomenimis (remiantis liudytojų pasakojimais), 1941 07 22 pronacininiai lietuviai savanoriai suėmė apie 43–50 Švenčionėlių žydų vyrų; suimtieji grupėmis išvežti į Baranavo (Žeimenos) mišką ir sušaudyti. Švenčionių apskrities vokiečių karo komendanto įsakymu 1941 07 pabaigoje Švenčionėlių žydai suvaryti į atskirą kvartalą (getą) Kaltanėnų gatvėje. Vokiečių saugumo policijos ir SD duomenimis, 1941 10 09 Švenčionėlių poligone nužudyti 3726 žydai (1169 vyrai, 1840 moterų ir 717 vaikų); Holokausto Lietuvoje atlaso duomenimis, iš viso poligone nužudyta 7000–8000 žydų. A. Bubnio duomenimis, konfiskuotas žydų turtas vėliau buvo pusvelčiui išparduotas vietos gyventojams.“

Šaltiniai ir jų pobūdis. (1) Sakiniai apie 11 žydų sušaudymą ir apie getą – VLE straipsnis „Švenčionėlių getas“; jame nurodyta, kad getai Švenčionyse ir Švenčionėliuose pradėti steigti „Švenčionių apskrities vokiečių karo komendanto įsakymu“.² Wirtualny Sztetl (kurio šaltinių sąrašas nurodytas, be kita ko, 2009 m. leidinys Ašmenos, Svierių, Švenčionių apskričių getai: kalinių sąrašai, p. 25–26) rašo, kad vokiečių okupacijos metais „partyzanci i policjanci rozstrzelali ok. 10–20 Żydów“ (partizanai ir policininkai sušaudė apie 10–20 žydų), tarp jų – susijusius su sovietų valdžia ir turtingus.¹² (2) 1941 m. liepos pradžios suėmimai – Yad Vashem tekstas: „In early July 1941, a squad of anti-Soviet Lithuanian partisans, reinforced by Lithuanian defectors from the retreating Red Army, arrested former Soviet officials and alleged Communists in Nowe Świąciany, many of them Jews. The arrestees were shot in the forest across the Żejmiana River“. 1941 m. liepos 22 d. suėmimai ir šaudymas – tas pats Yad Vashem tekstas, kuris remiasi liudytojų pasakojimais: „on July 22, 1941, pro-Nazi Lithuanian volunteers arrested fifty (or forty-three, according to other accounts) Jewish men [...] they were taken in groups into the Baranowo Forest [...] and shot“; išgyvenusiojo F. Chajeto liudijime (YVA O.71/25) suiminėjo ir varė „partizanai“ (Yad Vashem įterpimu – „anti-Soviet Lithuanian partisans“; bėglį jie vijosi šaudydami), o būstinėje suimtųjų laukė „SS“ smogikai (angl. „the SS thugs“), kurie, liudijimo duomenimis, privertė juos pasirašyti kažkokį dokumentą.⁶ Tai liudytojų teiginiai, kurių su archyviniais dokumentais nesutikrinau; todėl sakiniai pradedami žodžiais „Yad Vashem duomenimis“. Yad Vashem šiuos du įvykius aprašo kaip atskirus; ar straipsnyje „Švenčionėlių getas“ minimas 11 žydų sušaudymas yra tas pats įvykis kaip liepos pradžios suėmimai, šaltiniai aiškiai nenurodo (3(b) punktas). (3) Skaičius 3726 ir jo sudėtis – VLE straipsnis „Švenčionėlių getas“, Atlasas ir A. Bubnys; K. Jägerio 1941 m. gruodžio 1 d. ataskaitoje įrašas „9.10.41 Svenciany [...] 3,726“.^{2, 3, 4, 5} Skaičius 7000–8000 – Atlasas; memorialo įrašė – 8000.³ Skaičiai yra skirtingų kategorijų (vieno vokiečių pranešime nurodyto žudynių etapo ir visų poligone nužudytųjų), todėl jų nevidurkinu ir abu pateikiu su šaltiniais. Atkreipiu dėmesį, kad poligone nužudyti žydai iš visos Švenčionių apskrities, todėl nė vienas iš šių skaičių nėra vien Švenčionėlių žydų skaičius. (4) Turto išpardavimas – A. Bubnys, remdamasis B. Gruzdžio 1944 m. tardymo protokolu.⁴

Atskirai prašau redakcijos įvertinti, ar į straipsnį „Švenčionėlių getas“ (o prireikus ir į straipsnį „Švenčionėliai“) įrašyti šiuos šaltinių duomenis apie pareigas ėjusius asmenis, pateikiant juos tik su šaltinių nurodytomis pareigomis ir veiksmis: Švenčionių apskrities policijos vadas mjr. Petras Januškevičius (A. Bubnio duomenimis, išsiuntinėjo slaptą įsakymą suvaryti apskrities žydus į poligono barakus ir konfiskuoti jų turtą; 1941 m. spalio pradžioje kartu su dviem vokiečių saugumo policijos pareigūnais atvyko į Švenčionėlius);^{3, 4} Švenčionėlių burmistras K. Cicėnas ir valsčiaus policijos viršininkas B. Gruzdys (Atlaso duomenimis, jiems buvo pranešta apie vokiečių valdžios nurodymą sušaudyti apskrities žydus, o atvykęliai įsakė mobilizuoti gyventojus grioviui iškasti);³ Ypatingojo būrio vadas lt. Juozas Šidlauskas (Atlaso ir A. Bubnio duomenimis, būrys atvyko jam

vadovaujant);^{3, 4} sukilėlių kuopos vadas kpt. Jonas Kurpis (A. Bubnio duomenimis, 1941 m. birželio–liepos mėn. Švenčionių sukilėlių kuopos vadas, vėliau iki 1941 m. liepos 26 d. – Švenčionių–Švenčionių apskrities viršininkas; dalis atminimo knygos liudytojų jį vadina burmistru ar lietuvių policijos vadu).^{7, 10} Atlaso lietuvių kalbos tekste dar nurodyta, kad „dauguma šio būrio narių buvo lietuvių policininkai“ (anglų kalbos versijoje šio sakinio nėra).³ Nė vieno iš šių asmenų neaprašau kaip asmeniškai šaudžiusio. Dėl J. Šidlausko šaltiniai prieštaringi: vienas antrinis šaltinis (Vikipedija, remdamasi A. Bubnio 2019 m. knyga) nurodo, kad jis iš būrio vado pareigų atleistas 1941 m. rugsėjį, o M. Šikšnianas rašo, kad 1941 m. rudenį jo „nebeliko“ ir kad jį, „tikėtina“, atleido (3(c) punktas; C priedas, C5).

Prašau taip pat įvertinti, ar į straipsnį „Švenčionių getas“ (o prirėkus ir į straipsnį „Švenčionėliai“) įrašyti šį sakinį, nurodant jo pobūdį – išgyvenusiųjų liudijimai:

„Išgyvenusiųjų liudijimais, 1941 06–07 sovietinėse įstaigose dirbusius Švenčionių žydus suėmė ir sušaudė vietos lietuvių sukilėliai (partizanai); vėlesnius suėmimus, liudytojų teigimu, vykdė lietuvių policija, kai kurių liudytojų teigimu – kartu su SS; 1941 10 poligone, liudytojų perteikiamais krikščionių kaimynų pasakojimais, žydus šaudė lietuvių policininkai; liudijimuose minimi ir vokiečių pareigūnai.“

Šio sakinio šaltinis – 1965 m. Tel Avive išleistoje Švenčionių krašto 23 žydų bendruomenių atminimo knygoje paskelbti išgyvenusių Švenčionių žydų (Bitušunskio (inicialas vertime nenurodytas), L. Zako, I. Gurvičiaus, E. Vaynferso ir E. Chait) liudijimai, taip pat Yad Vashem paskelbta F. Chajeto liudijimo ištrauka (6 išnaša); jų skaičiai skiriasi (sušaudytųjų sovietinių įstaigų darbuotojų – 18 ar 27, VLE – 11); kai kurie liudytojai suėmimus priskiria „SS ir lietuvių policijai“, kiti – vien lietuviams, o poligono žudynių aprašymą dalis liudytojų pateikia iš krikščionių kaimynų pasakojimų ir mini vokiečių pareigūnus.^{6, 10} A. Bubnys nurodo, kad pirmosiomis karo dienomis Švenčionių mieste ir valsčiuje veikė lietuvių sukilėlių būriai ir kad dalis jų narių vėliau įstojo į policiją; jis šių būrių su antižydiškais veiksmais nesieja.⁷ Sakinyje nė vienas asmuo neįvardytas. Šie liudijimai nepatikrinti archyviniais dokumentais, todėl jų nepriskiriu 1 punkto tekstui.

Vien pareigų ėjimas ar vadovavimas struktūrai savaime neįrodo asmeninio dalyvavimo žudynėse; vadovavimo atsakomybė vertintina atskirai, pagal dokumentus apie asmens įgaliojimus tam tikru metu ir vietoje.

1c punktas. Nuoroda į straipsnį „Švenčionių getas“

Atskirai prašau straipsnio „Švenčionėliai“ skyriuje „Istorija“, prie sakinio apie 1941 m. žudynes, ir rubrikoje „Susiję straipsniai“ pateikti nuorodą į VLE straipsnį „Švenčionių getas“. Ši nuoroda nepakeičia 1 punkte prašomo teksto pataisymo, nes straipsnio „Švenčionėliai“ skaitytojas pirmiausia skaito patį straipsnį.

VLE straipsniai „Holokaustas“ ir „policijos batalionai“

Pačios VLE straipsnyje „Holokaustas“ rašoma: „Svarbiausi Lietuvos žydų žudynių vykdytojai buvo SS oberšturmfiurerio Joachimo Hamanno vadovaujamas mobilusis dalinys, kurio branduolį sudarė Kaune dislokuoto lietuvių policijos 1-ojo bataliono kariai, vokiečių saugumo policijos ir SD ypatingasis būrys (vok. Sonderkommando) Vilniuje (Ypatingasis būrys), Tilžės gestapo būrys ir kai kurie iš apskrityse veikusių lietuvių sukilėlių (baltaraiščių) būrių pertvarkyti pagalbinės policijos būriai. Šie vokiečių ir lietuvių policijos padaliniai 1941 nužudė dešimtis tūkstančių Lietuvos žydų. Lietuvoje Holokaustą inicijavo ir organizavo nacių okupacinė valdžia, bet be vietos administracijos,

policijos ir dalies gyventojų paramos jis nebūtų įvykdytas taip greitai.“¹⁵ Straipsnyje „policijos batalionai“: „Policijos batalionai padėjo naciams vykdyti holokaustą: dalyvavo žudant žydus [...] Lietuvoje ir Baltarusijoje [...]“.¹⁶ Šių bendrųjų teiginių nepriskiriu Švenčionėlių įvykiams ir neteigiu, kad Švenčionėliuose veikė kuris nors policijos batalionas; jie rodo, kad pati VLE tarp svarbiausių žudynių vykdytojų įvardija Vilniaus Ypatingąjį būrį ir iš baltaraiščių būrių pertvarkytus pagalbinės policijos būrius, todėl straipsnio „Švenčionėliai“ sakiny, kuriame įvardyta tik okupacinė valdžia, nesutampa nei su VLE bendruoju aprašu, nei su VLE straipsniu „Švenčionėlių getas“.

Gerbiu redakcijos teisę spręsti dėl teksto ilgio ir stiliaus. Vis dėlto prašau atsakyti: kodėl straipsnyje „Švenčionėliai“ neįvardyti Švenčionių apskrities policijos vadas, policininkai ir buvę baltaraiščiai, žudynių vietą saugoję policininkai ir Ypatingasis būrys, nors juos įvardija pačios VLE straipsnis „Švenčionėlių getas“? Galimi atsakymai, kad straipsnis yra trumpa apžvalga, kad dabartinis sakiny pažodžiui nėra klaidingas arba kad kontekstą suteikia kitas VLE straipsnis, neatsako į klausimą, kodėl straipsnio „Švenčionėliai“ skaitytojas negauna informacijos, kas žydus suvarė į poligoną, kas saugojo žudynių vietą ir kas dalyvavo žudynėse. Siūlomas tekstas yra dviejų sakinių, todėl jis neprieštarauja trumpos apžvalgos pobūdžiui. Nei šiame, nei kituose straipsniuose nereikalauju skelbti visų detalių.

Istorinis standartas

Tarptautinio Holokausto aukų atminties aljanso (IHRA) darbinė Holokausto neigimo ir iškraipymo apibrėžtis, patvirtinta 2013 m. spalio 10 d. Toronte vykusiame IHRA plenariniame posėdyje, yra teisiškai neįpareigojanti; ją taikau kaip aiškinamąjį standartą. Oficialiame IHRA vertime į lietuvių kalbą nurodyta, kad Holokausto iškraipymas yra susijęs, inter alia, su: „Tyčinėmis pastangomis pateisinti arba sumenkinti Holokausto poveikį arba jo esminius elementus, įskaitant nacistinės Vokietijos kolaborantus ir šalininkus“ (angl. „Intentional efforts to excuse or minimize the impact of the Holocaust or its principal elements, including collaborators and allies of Nazi Germany“).¹⁴ IHRA 2021 m. leidinyje „Understanding Holocaust Distortion“ (p. 7) kaip pavyzdys nurodoma, kad teiginys, jog Holokaustas nėra susijęs su tautos istorija, nes tai buvo nacistinės Vokietijos organizuotas nusikaltimas, gali būti iškraipymo forma, jeigu ignoruojamas „the roles played by local collaborators or members of the Axis in the crimes of the Holocaust“ (vietinių kolaborantų ar Ašies narių vaidmuo Holokausto nusikaltimuose); kartu (p. 8, aptariant nacistinės Vokietijos įsteigtas koncentracijos ir mirties stovyklas) nurodoma, kad iškraipymo forma yra ir visos kaltės dėl Holokausto perkėlimas vietiniams kolaborantams, ignoruojant nacistinės Vokietijos atsakomybę už genocidą.¹⁴ Šį pavyzdį taikau tik pagal analogiją: straipsnis „Švenčionėliai“ neteigia, kad Holokaustas nesusijęs su Lietuvos istorija, tačiau sakinyje apie 1941 m. žudynes kaip veikėją įvardija tik nacių okupacinę valdžią, nors pačios VLE straipsnyje „Švenčionėlių getas“ aprašyti lietuvių policijos ir buvusių baltaraiščių veiksmai. Pačios VLE straipsnyje „Holokaustas“ rašoma: „Lietuvoje per nacių Vokietijos okupaciją Holokaustą 1941–44 organizavo vokiečiai, bet į šį nusikaltimą buvo įtraukta dalis vietos gyventojų ir kolaboruojančių institucijų (vadinamoji lietuvių savivalda).“¹⁵ Todėl siūlomame tekste išlaikomas vokiečių valdžios nurodymas ir atskirai įvardijami lietuvių institucijų bei darinių veiksmai.

Šį standartą taikau teksto poveikiui skaitytojui; tai mano, kaip tyrėjo, neprivalomo standarto taikymas, o ne teiginys apie kieno nors ketinimus. Formuluoat „1941 10 nacių okupacinės valdžios įsakymu miške prie miesto sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų“ kelia holokausto istorijos iškraipymo riziką pagal šį aiškinamąjį standartą, nes joje neįvardyti pačios VLE straipsnyje „Švenčionėlių getas“ aprašyti lietuvių institucijų ir darinių veiksmai – Švenčionių

apskrities policijos vado įsakymas suvaryti žydus į poligono barakus ir konfiskuoti jų turtą, policininkų ir buvusių baltaraiščių atliktas žydų nuvarymas į poligoną, apskrities policininkų ir buvusių baltaraiščių atliktas žudynių vietos saugojimas ir buvusių baltaraiščių dalyvavimas žudynėse. Šis vertinimas susijęs su teksto poveikiu skaitytojui, o ne su jo autorių ketinimais. Neteigiu, kad šis tekstas yra Holokausto neigimas, kad jis atitinka apibrėžtyje minimą tyčios elementą ar kad IHRA dėl jo ką nors yra nusprendusi.

Neteigiu, kad kuris nors redaktorius, autorius ar darbuotojas padarė nusikalstamą veiką. Šis prašymas yra istorinio tikslumo prašymas ir nepriklauso nuo jokio baudžiamojo teisinio vertinimo.

5. 2 punktas. Švenčionėlių žydų bendruomenės istorija

2(a) punktas. Žydų skaičius gyventojų skaičiaus eilutėje

Straipsnio gyventojų skaičiaus eilutėje žydų skaičius nenurodytas nė vieniems metams. Prašau papildyti ją 1897 m. visuotinio Rusijos imperijos gyventojų surašymo duomenimis, kuriuos pateikia „Еврейская энциклопедия“, arba motyvuotai nurodyti, kodėl jie neįrašomi:¹¹

„1897 iš 1340 gyventojų 540 buvo žydai.“

Bendras 1897 m. gyventojų skaičius (1340) sutampa su straipsnyje jau nurodytu. Vėlesniems metams šaltiniai pateikia skirtingus duomenis (1925 m. – 900 žydų iš 2907 gyventojų; apie 1931 m. – beveik 1000 žydų iš 5000 gyventojų (YEKAPO ataskaita: „almost 1,000“); 1940 m. – 966 žydai, neoficialiais duomenimis); jų nevidurkinu ir prašau redakcijos nurodyti, kuriuos iš jų patvirtina jos šaltiniai (A priedas; 3(e) punktas).^{12, 13}

2(b) punktas. Išsami bendruomenės istorija

Pačios VLE straipsnyje „Švenčionėlių getas“ rašoma, kad Švenčionėliuose „gyveno didelė žydų bendruomenė, kuriai priklausė visa prekyba ir buitinio aptarnavimo sektorius; ji turėjo sinagogą [...], mokyklą“.² Straipsnyje apie patį miestą šios bendruomenės istorijos nėra. Prašau skyriuje „Istorija“ įrašyti šiuos sakinius arba dėl kiekvieno jų motyvuotai nurodyti, kodėl jis neįrašomas:

„Žydai Švenčionėliuose (jid. Nai Svencian) ėmė kurtis netrukus po geležinkelio nutiesimo; 1869 pastatyti pirmieji žydų maldos namai (vėliau veikė 3 maldos namai), 1911 prie kelio į Kaltanėnus įrengtos žydų kapinės. Žydai vertėsi prekyba, amatais, laikė užėigas ir viešbučius, prekiaavo mišku, uogomis, grybais ir vėžiais. 1910 įsteigta žydų kredito draugija, 1917 (kitais duomenimis – 1919) – mokykla jidiš dėstomąja kalba, vėliau – hebrajų kalbos Tarbut mokykla; veikė biblioteka, dramos būrelis, Žydų liaudies bankas, sionistinės organizacijos (Hechaluc – nuo 1924, Hašomer Hacair – nuo 1929). Paskutinis miesto rabinas Eljahu Kimchis 1941 nužudytas Švenčionėlių poligone.“

Šaltiniai ir jų pobūdis. Šie duomenys paimti iš 1965 m. Tel Avive išleistos Švenčionių krašto 23 žydų bendruomenių atminimo knygos skyrių apie Švenčionėlius (H. Gurvičius, I. Gurvičius, A. Kovarskis, E. Chait, Ch. Las ir kt.), skelbiamų JewishGen anglų kalbos vertimu.¹⁰ Tai buvusių gyventojų atsiminimai, o ne archyviniai dokumentai; kai kurios datos juose nesutampa (pvz., Tarbut mokyklos įsteigimo laikas nurodomas kaip Pirmojo pasaulinio karo metai, 1923, 1928 ir „3 dešimtmečio pabaiga“; jidiš mokyklos – 1916 ar 1917, o Wirtualny Sztetl – 1919), todėl siūlomame tekste Tarbut mokyklos metai nenurodyti, o jidiš mokyklos metai pateikti su kitu variantu. Redakcija gali šiuos duomenis patikrinti ir patikslinti.^{10, 12}

Antras atskiras prašymas – redakcijai savarankiškai ištirti ir parengti išsamų, tinkamai išnašomis pagrįstą Švenčionėlių žydų bendruomenės istorijos aprašą, vertinant mano pateiktą medžiagą kaip pradinę, o ne baigtinę. Dabar straipsnyje nėra žinių apie bendruomenės išikūrimą, gyventojų skaičių, maldos namus ir rabinus, kapines, švietimą, ekonominį ir visuomeninį gyvenimą, emigraciją, Pirmojo pasaulinio karo ir 1920–1941 m. įvykius.

A priede pateikiu savo surinktą chronologinę Švenčionėlių žydų istoriją su išnašomis ir šaltinių nesutarimų sąrašu. Tai redakcinė ir mokslinė leidėjo atsakomybė, o ne neribota įstatyminė pareiga; mano priedas pateikia kryptis, o ne baigtinę istoriją. Prašau atskirų sprendimų dėl 2(a) ir 2(b) punktų. Šių punktų atmetimas ar atidėjimas neatideda 1 punkto.

6. Prašymo ribos

Šiuo prašymu VLE neprašoma skelbti visų istorinių detalių, perimti archyvų funkcijų ar vertinti kieno nors asmeninės atsakomybės. Prašoma (1) ištaisyti konkretų sakinį pagal jau paskelbtus valstybės ir mokslo šaltinius, (2) parengti bendruomenės istoriją pagal VLE metodiką ir (3) atsakyti į konkrečius šaltinių klausimus.

7. 3 punktas. Šaltiniai ir dokumentiniai tyrimai

Prašau redakcijos išnagrinėti ir dėl kiekvieno klausimo atskirai raštu nurodyti, ką rodo jos šaltiniai (C priede nurodyta, kur šių duomenų tikėtina rasti). Šiais klausimais neprašau redakcijos atlikti archyvinį tyrimą, kurie nepriklauso jos kompetencijai; prašau nurodyti, ką rodo jos turimi ir išnagrinėti šaltiniai, ir, jei atsakyti negali, tai pažymėti:

(a) Kokiu šaltiniu remiasi straipsnio „Švenčionėliai“ sakinyje apie 1941 m. žudynes ir kodėl jame neperteikti VLE straipsnio „Švenčionėlių getas“ duomenys apie Švenčionių apskrities policijos vado įsakymą, policininkų ir buvusių baltaraiščių veiksmus? Ar redakcija suderins abu straipsnius?

(b) Ar redakcijos šaltiniai skiria straipsnyje „Švenčionėlių getas“ minimą 11 žydų sušaudymą „1941 07 pradžioje“ ir Yad Vashem bei atminimo knygos aprašytą 43–50 žydų vyrų suėmimą ir sušaudymą 1941 m. liepos mėn. (Yad Vashem nurodo liepos 22 d. ir šiuos įvykius aprašo kaip atskirus) (6 ir 10 išnašos)? Kas, redakcijos šaltinių duomenimis, šiuos žydus suėmė ir sušaudė?

(c) Kuo remiasi straipsnio „Švenčionėlių getas“ teiginys, kad „žudynėse dalyvavo ir keliolika buvusių Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus baltaraiščių“, ir kiek policininkų saugojo žudynių vietą – apie 120 (VLE, Atlasas) ar apie 80 (A. Bubnys, 2000)? Ar redakcijos šaltiniai patvirtina, kad Ypatingajam būriui Švenčionėliuose 1941 m. spalio mėn. vadovavo J. Šidlauskas, nors kai kurie antriniai šaltiniai nurodo, kad jis iš vado pareigų atleistas 1941 m. rugsėjį arba, tikėtina, rudens (C priedas, C5)? Kokį tekstą apie šias žudynes turi Kultūros vertybių registro įrašas (unikalus kodas 11241), kuris, antrinio šaltinio duomenimis, įvardija egzekucijos organizatorius (C priedas, C9)?

(d) *Turimas dokumentas*. Jūsų 2026 m. spalio 13 ir 15 d. raštuose minima VLE Konsultacinės kolegijos (iki 2023 m. – VLE mokslinės redakcinės tarybos) patvirtinta informacijos atrankos ir pateikimo mokslinė metodika. Prašau pateikti šio turimo dokumento kopiją arba nuorodą į ją ir nurodyti, kokie joje nustatyti šaltinių patikimumo, citavimo, patvirtinimo kitais šaltiniais ir straipsnių apimties reikalavimai; jeigu ji jau pateikėte atsakydami į kitą mano prašymą, pakanka nurodyti to atsakymo numerį ir datą.

(e) Kokius Švenčionėlių žydų skaičius 1923–1941 m. patvirtina redakcijos šaltiniai (pvz., 1923 m. Vilniaus krašto gyventojų surašymas, 1931 m. Lenkijos surašymas) ir kiek Švenčionėlių žydų buvo nužudyta Švenčionėlių poligone (12 ir 13 išnašos)?

(f) Ar redakcijos šaltiniai nurodo, kuris įvykis susijęs su Kultūros vertybių registre, kaip skelbiama,

įregistruota vieta „Švenčionėlių žydų žudynių vieta ir kapas“ (unikalus kodas 38420), ir kas tame įvykyje nužudė žydus (C priedas, C7)?

Jeigu redakcija šių klausimų dabar išspręsti negali, prašau tai pažymėti ir nurodyti, kokius šaltinius tyrė. Šie klausimai nesustabdo 1 punkto.

8. Trūkstami duomenys ir leidėjo atsakomybė

Kai kurių duomenų neturiu. C priede jie išvardyti atskirai: duomenys, kurių ieškojau, bet neradau (nurodant, kur ieškojau); dokumentai, apie kuriuos žinau iš kitų šaltinių, bet jų nemačiau (nurodant, kas ir kur juos nurodo); ir dokumentai, kurių kol kas negaliu gauti. Tai, kad ko nors neradau, nereiškia, kad tokių dokumentų nėra. Kaip enciklopedijos leidėjas, redakcija atsako už jos turinį ir turi redaktorius, specialistus, fondus bei prieigą prie archyvų, todėl gali parengti kuo išsamesnę ir tikslesnę Švenčionėlių žydų bendruomenės istoriją. Prašau tai padaryti, mano pateiktą medžiagą vertinant kaip pradinę, o ne baigtinę. Mano medžiagos neišsamumas nėra priežastis netaisyti tekste nustatytų trūkumų.

9. Istorinė tiesa ir susitaikymas

Nuo Holokausto pabaigos praėjo 81 metai, o nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo – 36 metai. Lietuva turėjo pakankamai laiko ištirti, dokumentuoti, pripažinti ir tiksliai pristatyti savo žydų bendruomenių sunaikinimo istoriją, įskaitant dokumentais pagrįstus Lietuvos asmenų, institucijų ir darinių veiksmus persekiojant, nusavinant turtą ir žudant žydus.

Labai apgailestauju, kad net ir po tiek dešimtmečių vis dar tenka ginčytis dėl nustatytų istorinių faktų viešo pripažinimo. Šie nesutarimai neturėtų likti kovomis dėl istorinės atminties; jie turėtų tapti bendromis pastangomis nustatyti istorinę tiesą.

Susitaikymas negali būti grindžiamas tyła, nutylėjimais, eufemizmais ar atsakomybės perkėlimu kitiems. Jis turi prasidėti sąžiningu pripažinimu, kas įvyko, kas nukentėjo, kas veikė ir ką patvirtina istoriniai įrodymai. Dokumentais pagrįsto lietuvių dalyvavimo pripažinimas nereiškia kolektyvinės kaltės priskyrimo lietuvių tautai; jis įvardija konkrečių asmenų ir institucijų istorinę atsakomybę tiek, kiek ją patvirtina dokumentai.

Istorinė tiesa ir susitaikymas yra ne tik pareiga mirusiesiems. Tai atsakomybė gyviesiems ir ateities kartoms. Holokausto pamokos turi būti tiksliai dėstomos, sąžiningai suprantamos ir taikomos dabarčiai, kad neapykanta, persekiojimas ir genocidas niekada nepasikartotų.

Atsakomybė išsaugoti šią istoriją ir pasakoti ją teisingai tenka mums visiems. Todėl teikiu šį prašymą siekdamas istorinės tiesos, atsakomybės pripažinimo ir susitaikymo bei kviečiu Jūsų instituciją prie to prisidėti tiksliais tyrimais, aiškiu faktų pripažinimu ir atitinkamais viešojo istorinio pasakojimo pataisymais.

10. Prašomas atsakymas ir procedūra

Prašau dėl kiekvieno punkto – 1, 1b, 1c, 2(a), 2(b) ir kiekvieno iš 3(a)–(f) – nurodyti sprendimą (priimta, priimta iš dalies ar nepriimta) su faktiniais ar redakciniais motyvais ir šaltiniais; jeigu siūlomos formuluotės nepriimate – pasiūlyti šaltiniais pagrįstą alternatyvą, kurioje liktų lietuvių darinių ir jų veiksmų duomenys; nurodyti, kokius šaltinius redakcija ištyrė ir kokius tyrimus atliks; nurodyti šio prašymo registracijos numerį, kompetentingą sprendimo priėmėją, sprendimo datą, įgyvendinimo (paskelbimo) datą ir pateikti atnaujinto teksto nuorodą.

Prašau šį prašymą nagrinėti Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka ir per jo 10 straipsnio 4 dalyje nustatytą terminą, kiek taikoma. Dokumentų ir informacijos pateikimo dalį (3(d) punktą) prašau nagrinėti pagal Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 1 punktą, 4 straipsnio 1 dalį ir 13 straipsnio 1 dalį; jei dalis prašomų duomenų patenka į to įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodytas išimtis, prašau, vadovaujantis 14 straipsnio 3 dalimi, pateikti likusią dalį, o atsisakymą motyvuoti. Prašau, kiek taikoma Viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnio 5 dalis, sprendime nurodyti jo teisinį ir faktinį pagrindą, motyvus, apskundimo tvarką, sprendimo priėmimą ir sprendimo datą. Jei siūlymai priimami, prašau nurodyti ir įgyvendinimo terminą. Atskiriu pareigą pateikti jau turimus dokumentus ir informaciją nuo redakcijos sprendimų dėl straipsnio teksto. Neteigiu, kad redakciniai sprendimai dėl straipsnio teksto yra administraciniai sprendimai; jei manote, kad šie terminai jiems netaikomi, prašau tai nurodyti ir pranešti numatomą atsakymo datą.

Priedai

A priedas – Švenčionėlių žydų bendruomenės istorija (pareiškėjo tyrimo išvados, su išnašomis ir šaltinių nesutarimų sąrašas).

B priedas – 1 lentelė: punktų sprendimų lentelė; 2 lentelė: dariniai, veiksmai ir šaltiniai; 3 lentelė: formuluotės ir šaltinių palyginimas.

C priedas – Trūkstatų duomenų sąrašas.

Pagarbiai

Grant Arthur Gochin

Lietuvos Respublikos pilietis

Išnašos

1. Visuotinė lietuvių enciklopedija, straipsnis „Švenčionėliai“, skyrius „Istorija“, <https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliai/> (tekstas užfiksuotas 2026-10-19 Lietuvos laiku; autoriaus ir paskelbimo datos laukai puslapyje tušti).
2. Visuotinė lietuvių enciklopedija, straipsnis „Švenčionėlių getas“, <https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliu-getas/> (tekstas užfiksuotas 2026-10-19). Straipsnio literatūra: Švenčionių krašto žydų tragedija 1941–1944 m. / sud. G. Geniušienė, Švenčionys, 2002; A. Bubnys, Holokaustas Švenčionių apskrityje 1941–1943 metais; R. Čebučenko, Švenčionėliai, Vilnius, 2020. Šaltinio, kuriuo remiasi teiginys apie baltaraiščių dalyvavimą žudynėse, straipsnis nenurodo.
3. Holokausto Lietuvoje atlasas (Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus), objektas Nr. 84 „Žydų žudynės Švenčionėlių poligone“, http://www.holocaustatlas.lt/main.php?l=LT&act=a_atlas/search/page/1/item/84/; anglų k. versija – http://www.holocaustatlas.lt/main.php?l=EN&act=a_atlas/search/page/1/item/84/ (abi užfiksuotos 2026-10-19). Atlaso tekste nurodytas šaltinis: A. Bubnys, „Švenčionių, Ašmenos ir Svierių apskričių žydų likimas (1941–1943)“, iš: Ašmenos, Svierių, Švenčionių apskričių getai: kalinių sąrašai. 1942, Vilnius, 2009, p. 20–21 (anglų k. – p. 89–90). Šio leidinio pareiškėjas nematė (C priedas, C1). Atlaso tekste nurodytas paminklo įrašas: „Šioje vietoje hitleriniai žudikai ir jų vietiniai pagalbininkai 1941 m. spalio mėn. nužudė 8000 žydų“.
4. A. Bubnys, „Mažieji Lietuvos žydų getai ir laikinos izoliavimo stovyklos 1941–1943 metais“, Lietuvos istorijos metraštis. 1999 metai, Vilnius, 2000, p. 151–180, ypač p. 173–175, <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2000~1471361057192/J.04~2000~1471361057192.pdf> (žiūrėta 2026-10-19). Autorius šiuos teiginius grindžia B. Gruzdžio 1944 m. gruodžio 3 ir 23 d. tardymo protokolais (LYA, baudžiamoji byla Nr. 45561/3, l. 56–57; f. K-1, ap. 8, b. 194, l. 280–281) ir kitomis LYA bylomis; jų pareiškėjas nematė (C priedas, C2).
5. Vokiečių saugumo policijos ir SD Einsatzkommando 3 vado K. Jägerio 1941 m. gruodžio 1 d. suvestinė ataskaita, skyrius „EK 3 detachment in Wilna“, įrašas „9.10.41 Svenciany 1169 Jews, 1840 Jewesses, 717 Jewish children 3,726“; anglų k. vertimas pagal W. Dressen, E. Klee, V. Riess, Those Were the Days (London, 1991), <https://www.holocausthistorysociety.org.uk/contents/einsatzgruppen/karljaegerreport.html> (žiūrėta 2026-10-19). Originalo pareiškėjas nematė.
6. Yad Vashem, „Untold Stories“, „Murder story of Nowe Swieczany Jews in the Baranowo Forest“, <https://collections.yadvashem.org/en/untold-stories/killing-site/15113174> (užfiksuota 2026-10-19), su F. Chajeto liudijimo ištrauka (Yad Vashem archyvas, O.71/25). Liudijimo originalo pareiškėjas nematė.

7. A. Bubnys, „1941 m. Birželio sukilimas Šiaurės rytų Lietuvoje“, Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis, t. 29, Vilnius, 2006, p. 147–150 (sukilėlių kuopa, vadas kpt. Jonas Kurpis; būrys išformuotas 1941 m. liepos 10 d., „dalis jo narių stojo tarnauti į policiją ir savisaugos batalionus“; Švenčionių apsaugos rinktinės štabo narys – Švenčionių burmistras Karolis Cicėnas).
8. Visuotinė lietuvių enciklopedija, straipsnis „Ypatingasis būrys“, <https://www.vle.lt/straipsnis/ypatingasis-burys/> (tekstas užfiksuotas 2026-10-19).
9. Visuotinė lietuvių enciklopedija, straipsnis „Švenčionių apskrities gyventojų žudynės“, <https://www.vle.lt/straipsnis/svencioniu-apskrities-gyventoju-zudynes/> (tekstas užfiksuotas 2026-10-19).
10. Sefer zikaron le-esrim ve-shalosh kehillot she-nehrevu be-ezor Svintsian (Švenčionių krašto 23 sunaikintų žydų bendruomenių atminimo knyga), Tel Avivas, 1965, skyrius apie Švenčionėlius (Novo-Sventzian), skiltys 637–1000 ir liudijimai sk. 925–960; JewishGen anglų k. vertimas, <https://www.jewishgen.org/yizkor/svencionys/svencionys.html> (žiūrėta 2026-10-19), ypač H. Gurvičius, „The Founding and Development of New-Sventzian“ (sk. 645–688) ir liudijimai sk. 925–960. Tai atsiminimai ir liudijimai; vertimas su originalu nesutikrintas.
11. Еврейская энциклопедия (Brockhaus–Efron), t. 11, sk. 765, „Ново-Свенцяны“: „По переписи 1897 г. жителей 1340, из коих 540 евреев“; perrašas <https://ru.wikisource.org/wiki/ЕЭБЕ/Ново-Свенцяны> (žiūrėta 2026-10-19). Paties surašymo leidinio pareiškėjas nematė.
12. Wirtualny Sztetl (POLIN muziejus), „Nowe Świąciany – Historia społeczności“ ir „Demografia“, <https://sztetl.org.pl/p/miejscowosci/n/1557-nowe-swieciany/100-demografia/21409-demografia> (žiūrėta 2026-10-19): 1925 m. – 2907 gyventojai, iš jų 900 žydų; 1940 m. – 966 žydai („według nieoficjalnych danych“); puslapyje „Historia społeczności“ kaip šaltinis nurodytas, be kita ko, leidinys Ašmenos, Svierių, Švenčionių apskričių getai: kalinių sąrašai, Vilnius, 2009, p. 25–26 (žiūrėta 2026-10-19). 1925 m. skaičiaus šaltinis atskirai nenurodytas.
13. „The Economic Situation of New-Sventzian“ (YEKAPo ataskaita, apie 1931 m.), 10 išnašoje nurodytoje knygoje, sk. 771, <https://www.jewishgen.org/yizkor/svencionys/sve0713.html> (žiūrėta 2026-10-19): „The community consisted of 5,000 people, almost 1,000 of them Jews.“ Ataskaitos metai vertime nurodyti netiksliai.
14. IHRA, „Darbinė Holokausto neigimo ir iškraipymo apibrėžtis“ (oficialus vertimas į lietuvių k.), <https://holocaustremembrance.com/resources/darbine-holokausto-neigimo-ir-iskraipymo-apibreztis>; angliškas tekstas – IHRA, Understanding Holocaust Distortion: Contexts, Influences and Examples (IHRA, 2021), p. 46–47 (apibrėžtis) ir p. 7–8 (vietinių kolaborantų vaidmuo), <https://holocaustremembrance.com/wp-content/uploads/2023/09/Understanding-Holocaust-Distortion-Contexts-Influences-and-Examples-IHRA.pdf> (abu žiūrėti 2026-10-17).
15. VLE straipsnis „Holokaustas“, skyrius „Holokaustas Lietuvoje“, <https://www.vle.lt/straipsnis/holokaustas/> (tekstas užfiksuotas 2026-10-17).
16. VLE straipsnis „policijos batalionai“, <https://www.vle.lt/straipsnis/policijos-batalionai/> (tekstas užfiksuotas 2026-10-17).

A PRIEDAS. ŠVENČIONĖLIŲ ŽYDŲ BENDRUOMENĖS ISTORIJA

Tai pareiškėjo tyrimo išvados, kurias adresatai gali patikrinti ir plėtoti. Šaltinių nesutarimai nurodomi, skaičiai nevidurkinami. Išnašų numeriai atitinka pagrindinio teksto išnašas. Atminimo knygos (10 išnaša) duomenys yra buvusių gyventojų atsiminimai ir liudijimai; jų turinys pateikiamas kaip liudytojų teiginiai, o ne kaip nustatyti faktai.

Pavadinimai

Lietuviškai Švenčionėliai (iš pradžių – Naujieji Švenčionys), lenkiškai Nowe Świąciany, jidiš kalba Nai Svencian (Novo-Sventzian), rusiškai Ново-Свенцяны.^{1, 10, 11} Tai ne tas pats miestas kaip Švenčionys (jidiš Svencian), apie kurį pateiktas atskiras prašymas Nr. SVN-001; Švenčionių žydų duomenys čia naudojami tik tiek, kiek jie susiję su bendromis Švenčionių apskrities žydų žudynėmis Švenčionėlių poligone.

Įsikūrimas ir gyventojai

Atminimo knygos duomenimis, miestas susikūrė prie Sankt Peterburgo–Varšuvos geležinkelio stoties, nutiesus geležinkelį (VLE nurodo 1861 m.); netrukus įsikūrė žydų šeimos iš aplinkinių kaimų ir miestelių, jos atidarė smukles, parduotuves ir amatų dirbtuves; dalis žydų žemę nuomojo iš dvarininko, o valstybinėje žemėje statėsi sudarydami sutartis krikščionių vardu, nes žydams tokia nuoma buvo draudžiama.^{1, 10} „Еврейская энциклопедия“ duomenimis, gyvenvietė 1903 m. atverta žydams kurtis (išimtis iš 1882 m. „Laikinių taisyklių“), o 1897 m. iš 1340 gyventojų 540 buvo žydai.¹¹ Vėlesni duomenys nesutampa: Wirtualny Sztetl – 1925 m. 900 žydų iš 2907 gyventojų, 1940 m. – 966 žydai (neoficialiai); apie 1931 m. YEKAPO ataskaita – beveik 1000 žydų iš 5000 gyventojų („almost 1,000“); VLE nurodo bendrą 1931 m. gyventojų skaičių 3867.^{1, 12, 13}

Religinis gyvenimas, kapinės, rabinai

Atminimo knygos duomenimis, pirmieji maldos namai pastatyti 1869 m., antrieji – priešais juos; abu lankė misnagdai, o chasidai meldėsi atskirame pastate prie Kaltanėnų gatvės (iš viso – trys maldos vietos). Iki 1911 m. mirusieji laidoti Švenčionyse; 1911 m. prie kelio į Kaltanėnus įrengtos žydų kapinės. Rabinai: Hiršas (Cvi) Rockeris, Mereminskis, Hiršas Volinas (Pirmojo pasaulinio karo metais), Aronas Kohenas ir paskutinis – Elijahu Kimchis, kilęs iš Motolės, Mizrachi judėjimo narys, 1941 m. paskirtas į žydų tarybą ir nužudytas poligone kartu su bendruomene.¹⁰ VLE straipsnyje „Švenčionėlių getas“ nurodyta, kad nacių okupacijos metais sinagoga paversta dabokle.²

Verslai ir institucijos

Atminimo knygos duomenimis, prieš Pirmąjį pasaulinį karą žydai eksportavo mišką, uogas, grybus, vėžius ir žąsis, laikė užėigas, viešbučius ir parduotuves, vertėsi amatais; geležinkelyje dirbo daugiausia krikščionys. 1910 m. Zalmanas Mendelis Deitchas įsteigė kredito draugiją (pirmąją žydų socialinę įstaigą); tarpukariu veikė Žydų liaudies bankas, beprocentinių paskolų kasa (Gemilut chesed) ir prekybininkų sąjunga. 1901 m. didelis gaisras sunaikino stotį ir dalį Kaltanėnų gatvės (VLE nurodo, kad 1900 m. miestelis sudegė). Lenkijos valdymo metais, atminimo knygos duomenimis, ekonominė padėtis blogėjo, nes nauja demarkacinė linija su Lietuva atskyrė dalį turgų lankytojų.^{1, 10, 13}

Švietimas ir kultūra

Atminimo knygos duomenimis, berniukai mokėsi chederiuose; po 1905 m. įsteigtos trys rusų pradžios mokyklos, kuriose mokėsi ir žydų vaikai. 1916 m. vokiečių valdžia įsteigė mokyklą žydų

vaikams vokiečių kalba, 1917 m. ji tapo mokykla jidiš dėstomąja kalba (pirmasis mokytojas – Eliezeris Hellershteinas), vėliau priklausė CISZO tinklui; 1921 ir 1924 m. – pirmosios laidos (Wirtualny Sztetl nurodo, kad jidiš mokykla veikė nuo 1919 m.). Po ginčo tarp jidiš ir hebrajų kalbos šalininkų įsteigta hebrajų kalbos Tarbut mokykla (laikas šaltiniuose nurodomas kaip Pirmojo pasaulinio karo metai, 1923, 1928 ir „3 dešimtmečio pabaiga“); 1936 m. ji turėjo per 100 mokinių. Bendruomenė už YEKAPO ir vietos aukotojų lėšas nupirko Cipkinų namą, kuriame veikė mokykla, biblioteka, šalpos organizacija, Liaudies bankas ir jaunimo organizacijos. 1917 m. įsteigta „Tautinė draugija“ su biblioteka, veikė dramos būrelis; savanorių gaisrininkų komandoje kartu dalyvavo žydai ir krikščionys.^{10, 12}

Visuomeninis ir politinis gyvenimas, emigracija

Atminimo knygos duomenimis, 1905 m. jaunimas organizavo savigyną, pogromo nebuvo. Po Balfouro deklaracijos susikūrė sionistų organizacija; veikė Poalei Cion, Hechaluc (nuo 1924 m.; Rimkų kaime – I. L. Pereco vardo žemės ūkio mokymo kibucas), Hašomer Hacair (nuo 1929 m.; Švenčionėliai buvo apylinkės centras), Bendrieji sionistai (nuo 1931 m.); veikė ir kairiosios organizacijos. Dalis jaunimo emigravo į JAV, tarpukariu – į Palestiną (pvz., į Ramat HaKovesh kibucą). Pirmojo pasaulinio karo metais miestelis tapo YEKAPO pagalbos pabėgėliams centru; didžioji dalis vietos žydų pasitraukė į Rusiją; vokiečių okupacijos metais Švenčionėlių poligone veikė vokiečių civilių internuotųjų stovykla, kurios kaliniams vietos žydai teikė pagalbą.¹⁰

1941 m.: valdžios pasikeitimas, pirmieji suėmimai ir žudynės

A. Bubnio duomenimis, pirmosiomis karo dienomis Švenčionėlių mieste ir valsčiuje veikė lietuvių sukilėlių kuopa (apie 200 narių), kuriai vadovavo kpt. Jonas Kurpis; būrys išformuotas 1941 m. liepos 10 d., dalis jo narių įstojo į policiją ir savisaugos batalionus; Švenčionėlių apsaugos rinktinės štabo narys buvo Švenčionėlių burmistras Karolis Cicėnas.⁷ VLE duomenimis, pirmosiomis okupacijos dienomis Švenčionėliuose imta suiminėti komunistus, sovietinius pareigūnus ir žydus, o „1941 07 pradžioje sušaudyta 11 sovietinėse įstaigose dirbusių ir turtingų vietos žydų“.² Atminimo knygoje išgyvenusieji liudija, kad sovietinių kooperatyvų darbuotojus žydus suėmė ir sušaudė lietuvių partizanai (skaičiai: 18 arba 27).¹⁰ Yad Vashem duomenimis, 1941 m. liepos pradžioje buvusius sovietinius pareigūnus ir tariamus komunistus, tarp jų daug žydų, suėmė antisovietinių lietuvių partizanų būrys, o (remiantis liudytojų pasakojimais) 1941 m. liepos 22 d. pronacistiniai lietuvių savanoriai suėmė 50 (kitais duomenimis – 43) žydų vyrų; jie grupėmis išvežti į Baranavo (Žeimenos) mišką ir sušaudyti; išgyvenusiojo F. Chajeto liudijime suiminėjo ir varė „partizanai“ (bėglį jie vijosi šaudydami), o būstinėje suimtųjų laukė „SS“ smogikai, kurie, liudijimo duomenimis, privertė juos pasirašyti kažkokį dokumentą; atminimo knygos liudytojai šį įvykį vadina „43 žydų akcija“ ir suėmėjus įvardija skirtingai („lietuvių policija“; „SS ir lietuvių policija“; „lietuvių partizanai“).^{6, 10} Šių įvykių santykis (ar 11 ir 43–50 sušaudytųjų – skirtingi įvykiai) šaltiniuose aiškiai nenustatytas.

1941 m.: getas, poligonas, žudynės

VLE ir A. Bubnio duomenimis, vokiečių karo komendanto įsakymu 1941 m. liepos mėn. (VLE: liepos pabaigoje) Švenčionėlių žydai suvaryti į atskirą kvartalą Kaltanėnų gatvėje.^{2, 4} 1941 m. rugpjūčio 18 d. Vilniaus apygardos komisaras H. Wulffas nurodė apskričių viršininkams, kad žydai turi gyventi getuose ir nešioti skiriamuosius ženklus; rugpjūčio 25 d. Švenčionių apskrities viršininkas išleido įsakymą dėl žydų prekybos apribojimų.² Rugpjūčio viduryje Švenčionių apskrities policijos vadas mjr. Petras Januškevičius slapto įsakymu valsčių policijos viršininkams

nurodė visus apskrities žydus suvaryti į Švenčionėlių poligono barakus ir konfiskuoti jų turtą; konfiskuotas turtas vėliau pusvelčiui išparduotas vietos gyventojams.^{3, 4} VLE duomenimis, 1941 m. rugsėjo pabaigoje policininkai ir buvę Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyviai (baltaraiščiai) apie 300–400 žydų nuvarė į poligoną; atminimo knygos liudytojai nurodo rugsėjo 27 d. (Šabat Šuva) ir mini getą apsupusią „lietuvių policiją“ ar „lietuvių partizanus“.^{2, 10} Spalio pradžioje P. Januškevičius ir du vokiečių saugumo policijos pareigūnai Švenčionėlių burmistrai K. Cicėnui ir valsčiaus policijos viršininkui B. Gruzdziai pranešė, kad vokiečių valdžia nurodė visus apskrities žydus sušaudyti; policininkai surinko apie 300 gyventojų iškasti griovį.^{3, 4} Iš Vilniaus atvyko vokiečių saugumo policijai ir SD pavaldus Ypatingasis būrys (A. Bubnio duomenimis – apie 30 žmonių, vadovaujamų lt. Juozo Šidlausko; Atlaso duomenimis, dauguma būrio narių buvo lietuvių policininkai); žudynių vietą saugojo apie 120 apskrities policininkų ir buvusių baltaraiščių (A. Bubnio duomenimis – apie 80 apskrities policininkų).^{2, 3, 4} Žudynės prasidėjo 1941 m. spalio 8 d. ir truko dvi dienas: pirmiausia sušaudyti vyrai, paskui moterys ir vaikai; Švenčionėlių gyventojai griovį užkasė ir, jų liudijimu, nemažai vaikų buvo užkasti gyvi.^{3, 4} VLE duomenimis, žudynėse dalyvavo ir keliolika buvusių Švenčionėlių valsčiaus baltaraiščių; atminimo knygos liudytojai šaudžiusiuosius vadina „lietuvių policija“.^{2, 10} Vokiečių saugumo policijos ataskaitoje (EK 3 dalinys Vilniuje) 1941 m. spalio 9 d. nurodyti 3726 nužudyti žydai (1169 vyrai, 1840 moterų, 717 vaikų); Atlaso duomenimis, iš viso poligone nužudyta 7000–8000 žydų.^{3, 5}

Įamžinimas

Žudynių vietoje (Platumų k., Kultūros vertybių registro unikalus kodas 11241) 1961 m. pastatytas paminklas, 1984 ir 1993 m. rekonstruotas; Atlaso duomenimis, užrašas: „Šioje vietoje hitleriniai žudikai ir jų vietiniai pagalbininkai 1941 m. spalio mėn. nužudė 8000 žydų“.^{2, 3} Dėl šios vietos ženklinimo jau pateiktas prašymas Nr. SVN-003; šiame prašyme jis nekartojamas.

Šaltinių nesutarimai ir priklausomybė

(1) Žudynių data: spalio 8–9 d. (VLE, Atlasas, A. Bubnys; vokiečių ataskaita – spalio 9 d.); kiti šaltiniai – spalio 7–8 d. (A. Bubnys, 2000, „kiti šaltiniai“); KVR įrašas, antrinės citatos duomenimis, – spalio 8–10 d. (C9); USHMM enciklopedija, paieškos ištraukos duomenimis, – spalio 7–8 d. (C11).^{2, 3, 4, 5} (2) Apsaugai sutelktųjų skaičius: apie 120 policininkų ir buvusių baltaraiščių (VLE, Atlasas) ir apie 80 apskrities policininkų (A. Bubnys, 2000).^{2, 3, 4} (3) Aukų skaičius: 3726 (vokiečių ataskaita, vienas žudynių etapas), 7000–8000 (Atlasas), 8000 (paminklo užrašas, dabartinis VLE straipsnis); nė vienas šaltinis nenurodo, kiek aukų buvo iš Švenčionėlių.^{1, 3, 5} (4) Liepos mėn. sušaudytųjų skaičius: 11 (VLE), 18 ar 27 (atminimo knyga), 43–50 (Yad Vashem, atminimo knyga; tikėtina, atskiras įvykis).^{2, 6, 10} (5) J. Šidlausko vadovavimas: vienas antrinis šaltinis (Vikipedija, remdamasi A. Bubnio 2019 m. knyga) nurodo, kad iš būrio vado pareigų jis atleistas 1941 m. rugsėjį, o M. Šikšnianas rašo, kad 1941 m. rudenį jo „nebeliko“ ir kad jį, „tikėtina“, atleido (C priedas, C5). (6) VLE straipsnis ir Atlasas remiasi A. Bubnio tyrimais (Atlasas – jo 2009 m. tyrimu), todėl nelaikytini nepriklausomais patvirtinimais; A. Bubnio 2000 m. tyrimo Švenčionėlių dalis daugiausia grindžiama vieno asmens (B. Gruzdzio) 1944 m. tardymo protokolais.⁴ (7) J. Kurpio pareigos: A. Bubnys jį nurodo kaip sukilėlių kuopos vadą, vėliau – apskrities viršininką (iki 1941 m. liepos 26 d.); dalis liudytojų jį vadina burmistru ar lietuvių policijos vadu; Atlasas 1941 m. spalio mėn. Švenčionėlių burmistru nurodo K. Cicėną.^{3, 7, 10}

B PRIEDAS

1 lentelė. Punktų sprendimų lentelė

Kiekvienam punktui prašau įrašyti sprendimą, motyvus, šaltinius ir planuojamą paskelbimo datą.

1 punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	VLE „Švenčionėliai“, skyrius „Istorija“, https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliai/ : „1941 10 nacių okupacinės valdžios įsakymu miške prie miesto sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų.“
Trūkumas / klausimas	Kaip veikėja įvardyta tik nacių okupacinė valdžia; neįvardyti pačios VLE straipsnyje „Švenčionėlių getas“ aprašyti lietuvių institucijų ir darinių veiksmai (apskrities policijos vado įsakymas suvaryti žydus į poligoną ir konfiskuoti jų turtą; policininkų ir buvusių baltaraiščių atliktas žydų nuvarymas; žudynių vietos saugojimas; buvusių baltaraiščių dalyvavimas žudynėse) ir Ypatingasis būrys.
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Sakinį pakeisti 4 dalyje pateiktu siūlomu tekstu arba lygiavertiu tekstu, kuriame liktų įvardyti dariniai ir jų veiksmai; nurodyti pakeitimo datą ir nuorodą.
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	Replace the sentence with the proposed text in part 4 or an equivalent text that keeps the formations and their acts named; state the date of the change and the URL.
Šaltiniai	1–5, 8 išnašos; C1, C2, C9, C10
Atsakinga institucija	VLE redakcija
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

1b punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	VLE „Švenčionėliai“, skyrius „Istorija“ (1941 m. liepos įvykių, geto, aukų skaičių ir pareigas ėjusių asmenų nėra); VLE „Švenčionėlių getas“, https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliu-getas/
Trūkumas / klausimas	Neaprašyti 1941 m. liepos mėn. suėmimai ir žudynės, getas, vokiečių ataskaitos skaičius ir turto išpardavimas; neįvardyti pareigas ėję asmenys; nepateikti išgyvenusiųjų liudijimai.
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Įrašyti 4 dalies 1b punkte pateiktus sakinius arba dėl kiekvieno motyvuotai nurodyti, kodėl jis neįrašomas; įvertinti pareigas ėjusių asmenų ir liudijimų įrašymą.
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	Enter the sentences given under item 1b in part 4 or give reasons for not entering each; assess the inclusion of the office-holders and of the testimony.
Šaltiniai	2–7, 10 išnašos; C1–C6, C9–C11
Atsakinga institucija	VLE redakcija
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

1c punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	Skyrius „Istorija“; rubrika „Susiję straipsniai“ (tuščia)
Trūkumas / klausimas	Nėra nuorodos į VLE straipsnį „Švenčionėlių getas“.
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Pateikti nuorodą tekste ir rubrikoje „Susiję straipsniai“.
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	Provide the link in the text and under “Susiję straipsniai”.
Šaltiniai	1, 2 išnašos
Atsakinga institucija	VLE redakcija
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

2(a) punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	Gyventojų skaičiaus eilutė: „1880 buvo 82, 1897 – 1340, 1931 – 3867 [...]“
Trūkumas / klausimas	Žydų skaičius nenurodytas.
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Įrašyti: „1897 iš 1340 gyventojų 540 buvo žydai.“
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	Add: „1897 iš 1340 gyventojų 540 buvo žydai.“ (“In 1897, 540 of the 1,340 inhabitants were Jews.”)
Šaltiniai	11–13 išnašos
Atsakinga institucija	VLE redakcija
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

2(b) punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	Skyrius „Istorija“ (žinių apie žydų bendruomenę nėra)
Trūkumas / klausimas	Neaprašyta bendruomenės istorija: įsikūrimas, maldos namai, rabinai, kapinės, švietimas, ekonominis ir visuomeninis gyvenimas, emigracija.
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Įrašyti 5 dalies 2(b) punkte pateiktus sakinius; redakcijai parengti išsamų, išnašomis pagrįstą Švenčionėlių žydų bendruomenės istorijos aprašą (A priedas – kryptys); nurodyti terminą.
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	Enter the sentences given under item 2(b) in part 5; editors to prepare a comprehensive, footnoted history of the Jewish community of Švenčionėliai (Annex A – leads); state the timetable.
Šaltiniai	2, 10–13 išnašos; A priedas; C8
Atsakinga institucija	VLE redakcija
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

3(a) punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	—
Trūkumas / klausimas	Sakinio šaltinis nenurodytas; du VLE straipsniai nesuderinti.
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Nurodyti šaltinį ir ar straipsniai bus suderinti.
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	State the source and whether the articles will be aligned.
Šaltiniai	1, 2 išnašos
Atsakinga institucija	VLE redakcija
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

3(b) punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	—
Trūkumas / klausimas	Neaišku, ar 11 ir 43–50 sušaudytųjų yra skirtingi įvykiai ir kas juos vykdė.
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Raštu atsakyti į 7 dalies (b) klausimą.
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	Answer question (b) in part 7 in writing.
Šaltiniai	2, 6, 10 išnašos; C3, C4
Atsakinga institucija	VLE redakcija
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

3(c) punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	—
Trūkumas / klausimas	Teiginio apie baltaraiščių dalyvavimą šaltinis nenurodytas; apsaugos skaičius skiriasi; prieštaringi duomenys apie J. Šidlausko vadovavimą.
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Raštu atsakyti į 7 dalies (c) klausimą; nurodyti šaltinius.
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	Answer question (c) in part 7 in writing; state the sources.
Šaltiniai	2–4 išnašos; C1, C2, C5, C9, C10
Atsakinga institucija	VLE redakcija
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

3(d) punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	—
Trūkumas / klausimas	Turimas dokumentas – VLE Konsultacinės kolegijos patvirtinta metodika.
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Pateikti metodikos kopiją ar nuorodą (Teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymas).
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	Provide a copy of the methodology or a link to it (Law on the Right to Obtain Information and on the Re-use of Data).
Šaltiniai	2026-10-13 ir 2026-10-15 raštai
Atsakinga institucija	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras)
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

3(e) punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	—
Trūkumas / klausimas	Žydų skaičiai 1923–1941 m. ir Švenčionėlių aukų skaičius nežinomi.
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Nurodyti redakcijos šaltinių patvirtintus skaičius.
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	State the figures confirmed by the editors' sources.
Šaltiniai	12, 13 išnašos; C8
Atsakinga institucija	VLE redakcija
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

3(f) punktas	
Dabartinis tekstas ir vieta	—
Trūkumas / klausimas	Neaišku, su kuriuo įvykiu susijusi registro vieta „Švenčionėlių žydų žudynių vieta ir kapas“ (kodas 38420).
Prašomas tekstas / veiksmas (lietuvių k.)	Nurodyti įvykį ir vykdytojus pagal redakcijos šaltinius.
Anglų kalbos kontrolinis tekstas	State the event and the perpetrators according to the editors' sources.
Šaltiniai	C7
Atsakinga institucija	VLE redakcija
Sprendimas (priimta / priimta iš dalies / nepriimta)	
Motyvai, šaltiniai ir planuojama paskelbimo data	

2 lentelė. Dariniai, veiksmai ir šaltiniai

Darinys	Veiksmas (šaltinio žodžiais)	Ivykis ir data	Šaltiniai ir jų pobūdis	Prieštaraujantys ar ribojantys duomenys
Švenčionių apskrities policijos vadas (mjr. Petras Januškevičius)	„slaptas Švenčionių apskrities policijos vado įsakymas dėl visų apskrities žydų suvarežimo į Švenčionėlių poligono barakus [...] ir jų turto konfiskavimo“	1941-08 vidurys, visa Švenčionių apskritis; aukos – apskrities žydai	VLE „Švenčionėlių getas“ (be vardo) – 2 išnaša; Atlasas („P. Januškevičius“) – 3 išnaša; A. Bubnys 2000 („mjr. Petras Januškevičius“, remiasi B. Gruzdžio 1944 m. tardymo protokolu) – 4 išnaša	Paties įsakymo dokumentas nerastas; žinomas iš vieno asmens parodymų; asmeniškai šaudęs nenurodomas
Policininkai ir buvę Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyviai (baltaraiščiai)	„apie 300–400 žydų nuvarė į Švenčionėlių poligoną“	1941-09 pabaiga (atminimo knygos liudytojai – 09 27), Švenčionėliai; aukos – Švenčionėlių žydai	VLE „Švenčionėlių getas“ – 2 išnaša; atminimo knygos liudijimai („lietuvių policija“, „lietuvių partizanai“) – 10 išnaša	A. Bubnys 2000 Švenčionėlių žydų nuvarymo neaprašo; Švenčionių žydus (apie 2000) į poligoną išvedė policininkai (Atlasas)
Švenčionių apskrities policininkai ir buvę baltaraiščiai (pagalbiniai policininkai)	„Į Švenčionėlių poligoną saugoti žudynių vietos buvo sutelkta apie 120 Švenčionių apskrities policininkų ir buvusių Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyvių“	1941-10-08/09, Švenčionėlių poligonas (Platumų k.); aukos – Švenčionių apskrities žydai	VLE „Švenčionėlių getas“ – 2 išnaša; Atlasas – 3 išnaša; A. Bubnys 2000 („apie 80 Švenčionių apskrities policininkų“) – 4 išnaša	Skaičius skiriasi (80 ar 120); A. Bubnys 2000 baltaraiščių nemini
Buvę Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus baltaraiščiai (keliolika)	„Žudynėse dalyvavo ir keliolika buvusių Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus baltaraiščių.“	1941-10-08/09, Švenčionėlių poligonas	VLE „Švenčionėlių getas“ – 2 išnaša (šaltinis nenurodytas); atminimo knygos liudytojai šaudžiusiuosius vadina „lietuvių policija“ – 10 išnaša	Konkretus veiksmas („dalyvavo“) nepatikslintas; valstybės ir istoriko tekstai šaudymo sakinius pateikia beasmenius; liudijimuose – „lietuvių policija“ (nepatikrinta)
Vokiečių saugumo policijai ir SD pavaldus Vilniaus Ypatingasis būrys (vadas – lt. Juozas Šidlauskas)	„atvažiavo [...] vokiečių saugumo policijai ir SD pavaldus Ypatingasis būrys. Dauguma šio būrio narių buvo lietuvių policininkai“	1941-10 pradžia – 10-08/09, Švenčionėlių poligonas	Atlasas – 3 išnaša; A. Bubnys 2000 („apie 30 žmonių“) – 4 išnaša; VLE „Švenčionėlių getas“ („Pagal liudininkų parodymus [...] atvyko [...] būrys“) – 2 išnaša; VLE „Ypatingasis būrys“ („sudarė lietuviai savanoriai“) – 8 išnaša	Valstybės ir istoriko tekstai nenurodo, kas konkrečiai šaudė; dėl J. Šidlausko vadovavimo datos šaltiniai prieštarauja (C5); sakinio apie lietuvių policininkus Atlaso anglų k. versijoje nėra
Vokiečių valdžia; du vokiečių saugumo policijos pareigūnai; EK 3 dalinys Vilniuje	„vokiečių valdžios nurodymu visi Švenčionių apskrities žydai turi būti sušaudyti“; ataskaitoje – „9.10.41 Svenciany [...] 3,726“	1941-10 pradžia, Švenčionėliai; 1941-10-09	VLE „Švenčionėlių getas“ – 2 išnaša; Atlasas – 3 išnaša; A. Bubnys 2000 – 4 išnaša; K. Jägerio ataskaita – 5 išnaša	Vokiečių pareigūnų pavardės ir tarnyba nenurodytos
Švenčionėlių burmistras K. Cicėnas ir valsčiaus policijos	„buvo pranešta, kad vokiečių valdžia nurodė visus Švenčionių apskrities	1941-10 pradžia, Švenčionėliai	Atlasas – 3 išnaša; A. Bubnys 2000 (burmistro neįvardija) – 4 išnaša	Asmeninis dalyvavimas žudynėse šaltiniuose nenurodytas; vadovavimo

viršininkas B. Gruzdis (pareigos)	žydus sušaudyti“; kitas veikėjas – policininkai: „policininkai surinko apie 300 darbininkų“			atsakomybė vertintina atskirai
Lietuvių sukilėliai (partizanai); vėliau – lietuvių policija	Liudijimai: suėmė ir sušaudė sovietinių įstaigų darbuotojus žydus; „pro-Nazi Lithuanian volunteers arrested fifty (or forty-three [...]) Jewish men“	1941-06/07 (VLE: 07 pradžia – 11 žydų); 1941-07-22 (Yad Vashem) – 43–50 vyrų, Baranavo (Žeimenos) miškas	VLE „Švenčionėlių getas“ (veikėjo nenurodo) – 2 išnaša; Yad Vashem (liepos pradžia – antisovietinių lietuvių partizanų būrys) ir F. Chajeto liudijimas – 6 išnaša; A. Bubnys 2006 (kuopa ir vadas) – 7 išnaša; atminimo knyga – 10 išnaša	Tik liudijimai; skaičiai ir suėmėjų įvardijimai skiriasi; F. Chajetas mini ir „SS“ smogikus, kiti liudytojai – SS ir vokiečių pareigūnus; J. Kurpiui asmeninių veiksmų šaltiniai nepriskiria

3 lentelė. Formulotės ir šaltinių palyginimas

Dabartinė formulotė	Kas neįvardyta	Šaltinių dariniai ir veiksmai	Šaltinio pobūdis	Vokiečių vaidmuo	Siūdomi žodžiai	Trūkstami dokumentai
„1941 10 nacių okupacinės valdžios įsakymu miške prie miesto sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų.“	Kas įsakė suvaryti žydus ir konfiskuoti jų turtą, kas juos nuvarė į poligoną, kas saugojo žudynių vietą, kas dalyvavo žudynėse	Apskrities policijos vadas (įsakymas); policininkai ir buvę baltaraiščiai (nuvarė); apie 120 policininkų ir buvusių Birželio sukilimo dalyvių (sutelkti saugoti); Ypatingasis būrys (atvyko, pagal liudininkų parodymus); keliolika buvusių baltaraiščių (dalyvavo)	Pačios VLE ir valstybinio muziejaus paskelbti tekstai, grindžiami istoriko tyrimais; liudijimai – tik kaip liudijimai	Vokiečių valdžios nurodymas sušaudyti; du vokiečių saugumo policijos pareigūnai; Ypatingasis būrys pavaldus vokiečių saugumo policijai ir SD	„1941 08 viduryje Švenčionių apskrities policijos vadas slaptu įsakymu nurodė [...] suvaryti visus apskrities žydus [...] ir konfiskuoti jų turtą; 1941 09 pabaigoje policininkai ir buvę Birželio sukilimo [...] dalyviai (baltaraiščiai) apie 300–400 žydų nuvarė į poligoną. Vokiečių valdžios nurodymu [...] pagal liudininkų parodymus, iš Vilniaus atvyko [...] būrys (Ypatingasis būrys); žudynių vietai saugoti buvo sutelkta apie 120 Švenčionių apskrities policininkų ir buvusių Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyvių, žudynėse dalyvavo ir keliolika buvusių Švenčionėlių valsčiaus baltaraiščių [...]“	C1–C5

C PRIEDAS. TRŪKSTAMŲ DUOMENŲ SĄRAŠAS

Kiekvienai eilutei nurodoma viena būseną: NERASTA (ieškota, bet nerasta; nurodoma, kur ir kada ieškota), NEMATYTA (žinoma iš kitų šaltinių, bet pareiškėjo nematyta; nurodoma, kas ją nurodo), NEPRIEINAMA (rasta, bet negauta; nurodomas konkretus kliuvinytis ar laukiama atsakymas). Kai prašymas dėl dokumento pateiktas, bet konkrečiai to dokumento neprašoma, eilutė žymima pagal paieškos rezultatą (NERASTA arba NEMATYTA), o ne NEPRIEINAMA. Tai, kad ko nors neradau, nereiškia, kad tokių dokumentų nėra.

Nr.	Duomenys / dokumentas	Būsena	Kodėl svarbu	Kur tikėtina rasti / prašymas
C1	A. Bubnys, „Švenčionių, Ašmenos ir Svierių apskričių žydų likimas (1941–1943)“, iš: Ašmenos, Svierių, Švenčionių apskričių getai: kalinių sąrašai. 1942, Vilnius, 2009, p. 13–118 (ypač p. 20–21; įsakymų publikacija nuo p. 119)	NEMATYTA – nurodo Holokausto Lietuvoje atlasas (3 išnaša); internete prieinamas tik turinys	Atlaso ir VLE teksto šaltinis; tikėtinas baltaraiščių dalyvavimo ir 120 sargybinių skaičiaus šaltinis	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka; Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus (leidėjas)
C2	LYA, baudžiamoji byla Nr. 45561/3, l. 56–57; LYA, f. K-1, ap. 8, b. 194, l. 280–283 (B. Gruzdzio ir K. Frolovo 1944 m. tardymo protokolai)	NEMATYTA – nurodo A. Bubnys (4 išnaša)	Įsakymo, pasitarimo, apsaugos ir turto išpardavimo aplinkybės	Lietuvos ypatingasis archyvas (kopijų prašoma prašyme Nr. SVL-005)
C3	F. Chajeto liudijimas (Yad Vashem archyvas, O.71/25)	NEMATYTA – ištrauką skelbia Yad Vashem (6 išnaša)	1941 m. liepos 22 d. suėmimų ir žudynių liudijimas	Yad Vashem archyvas
C4	LYA, f. K-1, ap. 58, b. 10712/3 (J. Kurpio ir kt. byla); f. K-1, ap. 46, b. 1256, l. 1–24 (A. Bubnio duomenimis, 1973 m. KGB nustatė 151 Švenčionėlių sukilėlių kuopos narių)	NEMATYTA – nurodo A. Bubnys (7 išnaša)	Sukilėlių kuopos sudėtis ir veikla 1941 m. birželio–liepos mėn.; ar jos nariai dalyvavo suėmimuose ir žudynėse	Lietuvos ypatingasis archyvas (kopijų prašoma prašyme Nr. SVL-005)
C5	A. Bubnys, Vokiečių saugumo policijos ir SD Vilniaus ypatingasis būrys 1941–1944 m., Vilnius, 2019, p. 20; A. Bubnys, Mirties konvejeris Paneriuose, 2012, p. 274	NEMATYTA – nurodoma antriniuose šaltiniuose: Vikipedija (remdamasi šia knyga) rašo, kad J. Šidlauskas iš būrio vado pareigų atleistas 1941 m. rugsėjį; M. Šikšnianas (Genocidas ir rezistencija, 2016, Nr. 1 (39)) – kad 1941 m. rudenį jo „nebeliko“	Kas vadovavo Ypatingajam būriui Švenčionėliuose 1941 m. spalio mėn.	Lietuvos bibliotekos; Lietuvos ypatingasis archyvas
C6	Švenčionių apskrities policijos vado ir policijos punktų fondas (LCVA, f. R-721), Švenčionių apskrities viršininko fondas (LCVA, f. R-1434) – žydų turto konfiskavimo sąrašai ir nurodymai	NEMATYTA – fondų aprašai EHRI portale (https://portal.ehri-project.eu/units/lt-002880-f_r_721), bylų numeriai nežinomi	Įsakymo tekstas, turto konfiskavimas ir pardavimas	Lietuvos centrinis valstybės archyvas
C7	Kultūros vertybių registro įrašas „Švenčionėlių žydų žudynių vieta ir kapas“ (unikalus kodas 38420, nurodomas amziams.lt kapinių kataloge)	NEPRIEINAMA – kvr.kpd.lt 2026-10-19 neleido automatinės prieigos	Kuris įvykis susijęs su šia vieta ir kas jį vykdė	Kultūros paveldo departamentas
C8	Lenkijos 1921 ir 1931 m. bei Vilniaus krašto 1923 m. gyventojų surašymų duomenys apie Nowe Świąciany (Wirtualny Sztetl)	NERASTA – Wirtualny Sztetl puslapiuose „Historia społeczności“ ir „Demografia“ ieškota 2026-10-19; surašymų šaltinis nenurodytas	Žydų skaičius tarpukariu	Lenkijos statistikos leidiniai; bibliotekos
C9	Kultūros vertybių registro įrašo „Švenčionių apskrities žydų žudynių vieta ir kapas“ (unikalus kodas 11241) tekstas	NEPRIEINAMA – kvr.kpd.lt 2026-10-19 neleido automatinės prieigos; antrinėje citatoje (Vikipedija) nurodyta, kad įrašė įvardyti	Galimai stipriausias valstybės tekstas apie organizatorius; data	Kultūros paveldo departamentas

		egzekucijos organizatoriai ir data 1941 10 08–10 (nepatikrinta)		
C10	VLE straipsnio „Švenčionėlių getas“ literatūra: G. Geniušienė (sud.), Švenčionių krašto žydų tragedija 1941–1944 m., 2002; A. Bubnys, Holokaustas Švenčionių apskrityje 1941–1943 metais; R. Čebučenko, Švenčionėliai, 2020	NEMATYTA – nurodo VLE (2 išnaša)	Tikėtinas baltaraiščių dalyvavimo teiginio šaltinis	Lietuvos bibliotekos
C11	USHMM Encyclopedia of Camps and Ghettos, 1933–1945, t. II, straipsnis „Nowe Świąciany“	NEPRIEINAMA – muse.jhu.edu 2026-10-19 neleido automatinės prieigos (patikra); matyta tik paieškos ištrauka (spalio 7–8 d.)	Žudynių data ir vykdytojai	USHMM; bibliotekos
C12	Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej (1921 m. surašymo vietovių rodyklė), Wilno tomas	NEPRIEINAMA – PDF 2026-10-19 neprieinamas automatinei prieigai	Žydų skaičius 1921–1923 m.	Lenkijos statistikos leidiniai; bibliotekos

Dokumentas bus pasirašytas kvalifikuotu elektroniniu parašu.

Grant Arthur Gochin

Citizen of the Republic of Lithuania
10900 Winnetka Avenue, Chatsworth, CA 91311, USA
+1 818-625-6513 | ggochin@gmail.com

To:

Martynas Mažvydas National Library of Lithuania, Science and Encyclopaedia Publishing Centre,
Editorial Board of the Universal Lithuanian Encyclopaedia (official submission and registration
mailbox: biblio@lnb.lt)

For the attention of: Dr. Arturas Mickevičius, Head of the Science and Encyclopaedia Publishing
Centre.

CC:

Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania (centras@genocid.lt)

Ms Faina Kukliansky, Chair of the Lithuanian Jewish (Litvak) Community (via the Community
mailbox info@lzb.lt)

Vilna Gaon Museum of Jewish History (muziejus@jmuseum.lt)

Arvydas Daunoravičius, Head of the Delegation of the Republic of Lithuania to the International
Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) (arvydas.daunoravicius@urm.lt)

Date – the date of the qualified electronic signature. No. SVL-001

**REQUEST CONCERNING THE VLE ARTICLE “ŠVENČIONĖLIAI”: NAME THE
PERPETRATORS OF THE PERSECUTION AND MURDER OF THE JEWS OF
ŠVENČIONĖLIAI IN 1941, AS THEY ARE NAMED IN THE VLE ARTICLE
“ŠVENČIONĖLIŲ GETAS”, AND ADD THE HISTORY OF THE JEWISH
COMMUNITY OF ŠVENČIONĖLIAI; SUPPLEMENTING OF THE ARTICLE
“ŠVENČIONĖLIŲ GETAS” (ITEM 1b)**

1. The applicant and the nature of the request

I write as an independent researcher. This request sets out my research findings and sources so that the editors can examine and apply them.

This is my first request concerning the article “Švenčionėliai”; I have not submitted any earlier request concerning this article (I have checked my e-mail and my register of requests). On 18 October 2026 (Los Angeles time) I sent by e-mail a separate request, No. SVN-001, concerning another VLE article – “Švenčionys”. This request concerns the article “Švenčionėliai” and, in item 1b, also the article “Švenčionėlių getas”; it stands on its own. If any item of this request coincides with an item of request No. SVN-001, please say so; in that case one decision, citing both request numbers, suffices. At the same time I am submitting, concerning Švenčionėliai, request No. SVL-005 (copies of documents of the Lithuanian Special Archives); the answer to this request does not depend on it. In this request the numbered parts are the sections of the request, and the items on which the editors’ decision is requested are marked as items 1, 1b, 1c, 2(a), 2(b) and each of 3(a)–(f) (Annex B).

Your letter of 15 October 2026 concerning the article “Antanas Baltūsis” states that to answer each later request separately „šiuo metu galimybės neturime“ (“we do not have the possibility at present”). In view of that letter, I have no objection to this and my other requests being answered in a single

consolidated letter, provided it gives a separate decision on each item below (accepted, accepted in part, or not accepted), with reasons and sources, identifies request No. SVL-001, and clearly shows which decision relates to which request. Such a consolidated answer does not change the examination period of this request. To make this easier, I attach a table of the items (Annex B). Please register this request and give its registration number and the expected reply date.

2. Recipients of copies

To the recipients of copies. Copies are supplied for documentary notice, consideration and preservation within the recipients' respective remits. This request seeks substantive editorial action only from the institution controlling the identified text. I do not ask the recipients of copies to take decisions on the VLE text or to direct VLE editorial decisions; the copy to the Head of the IHRA Delegation is sent for information only, not to a body that decides on the VLE text. I ask each recipient of a copy to confirm receipt of this request No. SVL-001 and its Annexes A–C and, where its records rules provide for it, to state its registration number and date. Where this is consistent with the recipient's powers and practice, I would be grateful to be told whether the material will be retained and how it may be accessed. These are requests, not an assertion that every recipient of a copy is obliged to register or retain this letter.

3. Current text

The section "Istorija" (History) of the article "Švenčionėliai" (<https://www.vle.lt/straipsnis/svencione-liai/>) contains one sentence on the fate of the Jews in 1941 (text captured on 19 October 2026, Lithuanian time):¹

„1941 10 nacių okupacinės valdžios įsakymu miške prie miesto sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų.“

(“In October 1941, on the order of the Nazi occupation authorities, about 8,000 Jews of Švenčionėliai and a dozen or so other towns were shot in a forest near the town.”)

The article says nothing more about the Jews of Švenčionėliai; only the caption of a photograph reads „Švenčionėliai (kairėje už geležinkelio – buvęs žydų kvartalas)“ (“Švenčionėliai (on the left beyond the railway – the former Jewish quarter)”). The text of the article contains no link to the VLE article “Švenčionėlių getas” (Švenčionėliai ghetto).¹

The VLE's own article “Švenčionėlių getas” (<https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliu-getas/>, captured on 19 October 2026), by contrast, describes the same events with their actors:²

„1941 08 viduryje valsčių policijos viršininkams buvo išsiųstas slaptas Švenčionių apskrities policijos vado įsakymas dėl visų apskrities žydų suvaymo į Švenčionėlių poligono barakus [...] ir jų turto konfiskavimo. 1941 09 pabaigoje policininkai ir buvę Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyviai (jų būrys veikė 1941 06–07; baltaraiščiai) apie 300–400 žydų nuvarė į Švenčionėlių poligoną [...]. 1941 10 pradžioje į Švenčionėlius atvykę Švenčionių apskrities policijos vadas ir 2 vokiečių saugumo policijos pareigūnai Švenčionėlių burmistrui ir valsčiaus policijos viršininkui pranešė, kad vokiečių valdžios nurodymu visi Švenčionių apskrities žydai turi būti sušaudyti [...]. Pagal liudininkų parodymus, iš Vilniaus į Švenčionėlius atvyko vokiečių saugumo policijai ir SD pavaldus būrys. Į Švenčionėlių poligoną saugoti žudynių vietas buvo sutelkta apie 120 Švenčionių apskrities policininkų ir buvusių Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyvių. Žydų žudynės prasidėjo 1941 10 08 ir truko 2 dienas [...]. Vokiečių saugumo policijos ir SD duomenimis, 1941 10 09 Švenčionėlių poligone nužudyti 3726 žydai (1169 vyrai,

1840 moterų ir 717 vaikų). Žudynėse dalyvavo ir keliolika buvusių Birželio sukilimo Švenčionių valsčiaus baltaraiščių.“

(“In mid-August 1941 a secret order of the Švenčionys county police chief was sent to the police chiefs of the rural districts to drive all the Jews of the county into the barracks of the Švenčionėliai military training ground [...] and to confiscate their property. At the end of September 1941 policemen and former participants of the June uprising in the Švenčionėliai rural district (their unit operated in June–July 1941; white-armbanders) drove about 300–400 Jews to the Švenčionėliai military training ground [...]. At the beginning of October 1941 the Švenčionys county police chief and 2 German Security Police officials, having arrived in Švenčionėliai, informed the mayor of Švenčionėliai and the rural district police chief that on the instruction of the German authorities all the Jews of Švenčionys county were to be shot [...]. According to witness testimony, a squad subordinate to the German Security Police and SD came from Vilnius to Švenčionėliai. About 120 Švenčionys county policemen and former participants of the June uprising in the Švenčionėliai rural district were assembled at the Švenčionėliai military training ground to guard the killing site. The killing of the Jews began on 8 October 1941 and lasted 2 days [...]. According to data of the German Security Police and SD, on 9 October 1941, 3,726 Jews (1,169 men, 1,840 women and 717 children) were murdered at the Švenčionėliai military training ground. A dozen or so former white-armbanders of the June uprising in the Švenčionėliai rural district also took part in the killings.”)

The same article states that in Švenčionėliai „gyveno didelė žydų bendruomenė, kuriai priklausė visa prekyba ir buitinio aptarnavimo sektorius; ji turėjo sinagogą (nacių okupacijos metais paversta dabokle), mokyklą“ (“there lived a large Jewish community, to which all trade and the services sector belonged; it had a synagogue (turned into a lock-up during the Nazi occupation) and a school”), that „1941 07 pradžioje sušaudyta 11 sovietinėse įstaigose dirbusių ir turtingų vietos žydų“ (“at the beginning of July 1941, 11 local Jews – those who had worked in Soviet institutions and wealthy ones – were shot”) and that „1941 07 pabaigoje Švenčionių žydai buvo suvaryti į atskirą kvartalą Kaltanėnų gatvėje“ (“at the end of July 1941 the Jews of Švenčionėliai were driven into a separate quarter in Kaltanėnai Street”).² The VLE has therefore already published a fuller account of these events that names the actors; the reader of the article on the town itself does not receive it.

Note on the sites. This request concerns only the Jews of Švenčionėliai. The Register of Cultural Property site near Švenčionėliai „Švenčionių gyventojų žudynių vieta ir nacizmo aukų kapas“ (unique code 11240, Juodiškėlis village; VLE: “near Juodeliškis village”) is, according to the VLE article “Švenčionių apskrities gyventojų žudynės”, the grave of 27 inhabitants of Švenčionėliai killed on 20 May 1942 (among them the priests B. Bazevičius and J. Naumovičius); these victims are not connected with the killings of the Jews and are not dealt with in this request.⁹

4. Item 1. Principal request: name the perpetrators of the killing of the Jews of Švenčionėliai and their acts

This item stands on its own: the decision on it does not depend on the decisions on the other items, and a dispute over one fact does not suspend undisputed additions. In the proposed text I keep the date („1941 10“), the number of victims („apie 8000“) and the scope („Švenčionių ir keliolikos kitų miestelių žydų“) of the present sentence; I have placed the differing figures and exact dates of the sources in item 1b, so that the decision on item 1 does not depend on them.

The principal request is the correction without delay of the specifically identified failure to name source-supported perpetrators and their acts. The present sentence says only that the Jews were

“shot” “on the order of the Nazi occupation authorities”; it does not say who drove the Jews to the training ground, who guarded the killing site and who took part in the killings. These actors are already named in the VLE article “Švenčionėlių getas” and in the Holocaust Atlas of Lithuania of the state Vilna Gaon Museum of Jewish History.^{2, 3} Please name them clearly in the article “Švenčionėliai” as well, describing the role of the German institutions separately.

Victims and events. The victims are the Jews of Švenčionėliai and of the other towns of Švenčionys county: men, women and children. The events described separately in this item are: (1) the secret order of the Švenčionys county police chief of mid-August 1941 to drive the Jews of the county into the barracks of the Švenčionėliai military training ground and to confiscate their property; (2) the driving of the Jews of Švenčionėliai to the training ground at the end of September 1941; (3) the transmission in Švenčionėliai, at the beginning of October 1941, of the instruction to shoot; (4) the killings at the training ground, begun on 8 October 1941 and lasting two days.^{2, 3, 4} The earlier events of July 1941 are described in item 1b.

Defect. The only actor named in the sentence is “the Nazi occupation authorities”. Not named are the Švenčionys county police chief, on whose order the Jews were driven into the barracks and their property confiscated; the policemen and former participants of the June uprising in the Švenčionėliai rural district (white-armbanders) who drove them to the training ground; the approximately 120 county policemen and former white-armbanders who guarded the killing site; the Special Squad subordinate to the German Security Police and SD; and the dozen or so former white-armbanders of the Švenčionėliai rural district who, according to the VLE itself, took part in the killings. The reader may form the impression that the killings were carried out by the occupation authorities alone, although the VLE itself, in another article, describes the acts of the Lithuanian police and white-armbanders.

What the sources show. (1) The text of the VLE article “Švenčionėlių getas” is quoted in part 3.² (2) The Holocaust Atlas of Lithuania (item No. 84 “Žydų žudynės Švenčionėlių poligone”) states: „Apie 1941 m. rugpjūčio vidurį Švenčionių apskrities policijos vadas P. Januškevičius valsčių policijos viršininkams išsiuntė slaptą įsakymą. Buvo įsakyta visus apskrities žydus suvaryti į Švenčionėlių poligono barakus [...] ir konfiskuoti žydų turtą. [...] 1941 m. spalio pradžioje į Švenčionėlius atvyko apskrities policijos vadas P. Januškevičius ir du vokiečių saugumo policijos pareigūnai. Švenčionėlių burmistrui K. Cicėnui ir Švenčionėlių valsčiaus policijos viršininkui B. Gruzdžiui buvo pranešta, kad vokiečių valdžia nurodė visus Švenčionių apskrities žydus sušaudyti. [...] Po kelių dienų į Švenčionėlius iš Vilniaus atvažiavo leitenanto J. Šidlausko vadovaujamas vokiečių saugumo policijai ir SD pavaldus Ypatingasis būrys. Dauguma šio būrio narių buvo lietuvių policininkai. Į poligoną saugoti žudynių vietą buvo sutelkta apie 120 Švenčionių apskrities policininkų ir buvusių baltaraiščių (pagalbinių policininkų).“ (“Around mid-August 1941 the Švenčionys county police chief P. Januškevičius sent a secret order to the police chiefs of the rural districts. It ordered all the Jews of the county to be driven into the barracks of the Švenčionėliai military training ground [...] and the Jews’ property to be confiscated. [...] At the beginning of October 1941 the county police chief P. Januškevičius and two German Security Police officials came to Švenčionėliai. The mayor of Švenčionėliai K. Cicėnas and the police chief of the Švenčionėliai rural district B. Gruzdys were informed that the German authorities had instructed that all the Jews of Švenčionys county be shot. [...] A few days later the Special Squad subordinate to the German Security Police and SD, commanded by Lieutenant J. Šidlauskas, came to Švenčionėliai from Vilnius. Most members of this squad were Lithuanian policemen. About 120 Švenčionys county policemen and former white-armbanders (auxiliary policemen) were assembled at the training

ground to guard the killing site.”) (The Atlas marks its own omissions “(...)”; here both its omissions and mine are marked “[...]”.) The Atlas bases this text on A. Bubnys’s 2009 study.³ (3) A. Bubnys’s study published in 2000 states that the Švenčionys county police chief Maj. Petras Januškevičius „išsiuntinėjo slapta įsakymą dėl visų apskrities žydų suvarymo į prie Švenčionėlių (apie 1,5 km nuo miesto) buvusio poligono barakus ir dėl žydų turto konfiskavimo“ (“sent out a secret order to drive all the Jews of the county into the barracks of the military training ground that was near Švenčionėliai (about 1.5 km from the town) and to confiscate the Jews’ property”), that „konfiskuotas žydų turtas vėliau buvo pusvelčiui išparduotas vietos gyventojams“ (“the confiscated property of the Jews was later sold off at half price to local inhabitants”), that „ltn. Juozo Šidlausko vadovaujamas saugumo policijos ir SD ypatingasis būrys (apie 30 žmonių)“ (“the Special Squad of the Security Police and SD commanded by Lt. Juozas Šidlauskas (about 30 people)”) came from Vilnius, and that „į poligoną žudynių apsaugai buvo sutelkta apie 80 Švenčionių apskrities policininkų“ (“about 80 Švenčionys county policemen were assembled at the training ground to guard the killings”).⁴ (4) The VLE article “Ypatingasis būrys” states that the squad „sudarė lietuviai savanoriai“ (“was composed of Lithuanian volunteers”) and that it „prisidėjo prie žydų persekiojimo ir naikinimo [...] Švenčionyse [...]“ (“contributed to the persecution and destruction of the Jews [...] in Švenčionys [...]”) (the article names Švenčionys, not Švenčionėliai).⁸

German role. All three sources state that the instruction to shoot all the Jews of the county was given by the German authorities and that it was transmitted in Švenčionėliai, together with the county police chief, by two German Security Police officials; the Special Squad was subordinate to the German Security Police and SD.^{2, 3, 4} In the summary report of 1 December 1941 of the German Security Police (K. Jäger, commander of Einsatzkommando 3), the entry for 9 October 1941 “Svenciany” (3,726 Jews) is given in the section on the EK 3 detachment in Vilnius.⁵ The proposed text keeps and does not minimize the German instruction; it only adds the documented acts of Lithuanian institutions and formations.

Nature of the sources. The VLE article “Švenčionėlių getas” and the Atlas are published texts of state institutions resting on A. Bubnys’s studies; they are not independent confirmations of each other. In his 2000 study A. Bubnys bases these facts mainly on the 1944 interrogation records of B. Gruzdis (LYA), which must be assessed in the light of their origin; the applicant has not seen them (Annex C; copies are requested in request No. SVL-005). The sources differ on the number of policemen assembled for guard duty (about 80 or about 120) and on whether former white-armbanders were among them; the proposed text therefore uses the words of the VLE article “Švenčionėlių getas”. The published texts of state institutions and of the historian give the shooting sentences without an agent; the shooters are named only in survivors’ testimony (part of it relaying accounts of Christian neighbors – “the Lithuanian police”) and in the memorial inscription (“the Hitlerite murderers and their local helpers”), and, for the July 1941 shootings, also by Wirtualny Sztetl („partyzanci i policjanci”); these statements have not been checked against archival documents and are therefore given in item 1b.^{3, 10, 12} The proposed text describes no one as having shot and uses the verbs of the sources („nuvarė” – drove, „sutelkta saugoti” – assembled to guard, „atvyko” – came, „dalyvavo” – took part).

Proposed text (to replace the sentence „1941 10 nacių okupacinės valdžios įsakymu miške prie miesto sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų.”):

„1941 08 viduryje Švenčionių apskrities policijos vadovas slapta įsakymu nurodė valsčių policijos viršininkams suvaryti visus apskrities žydus į Švenčionėlių poligono barakus ir konfiskuoti jų

turtą; 1941 09 pabaigoje policininkai ir buvę Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyviai (baltaraiščiai) apie 300–400 žydų nuvarė į poligoną. Vokiečių valdžios nurodymu 1941 10 miške prie miesto esančiame poligone sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų – vyrų, moterų ir vaikų; pagal liudininkų parodymus, iš Vilniaus atvyko vokiečių saugumo policijai ir SD pavaldus būrys (Ypatingasis būrys); žudynių vietai saugoti buvo sutelkta apie 120 Švenčionių apskrities policininkų ir buvusių Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus dalyvių, žudynėse dalyvavo ir keliolika buvusių Švenčionėlių valsčiaus baltaraiščių (žr. Švenčionėlių getas).“

English control: “In mid-August 1941 the Švenčionys county police chief, by a secret order, instructed the police chiefs of the rural districts to drive all the Jews of the county into the barracks of the Švenčionėliai military training ground and to confiscate their property; at the end of September 1941 policemen and former participants of the June uprising in the Švenčionėliai rural district (white-armbanders) drove about 300–400 Jews to the training ground. On the instruction of the German authorities, in October 1941, about 8,000 Jews of Švenčionėliai and a dozen or so other towns – men, women and children – were shot at the training ground in a forest near the town; according to witness testimony, a squad subordinate to the German Security Police and SD (the Special Squad) came from Vilnius; about 120 Švenčionys county policemen and former participants of the June uprising in the Švenčionėliai rural district were assembled to guard the killing site, and a dozen or so former white-armbanders of the Švenčionėliai rural district also took part in the killings (see Švenčionėlių getas).”

The statements of the proposed text are taken from the VLE article “Švenčionėlių getas”, mostly in its words; the name “Ypatingasis būrys” (Special Squad) is taken from the Holocaust Atlas of Lithuania and A. Bubnys’s study; the date, the number of victims and their scope are kept from the present article, and the German authorities’ instruction from the article “Švenčionėlių getas” (the article “Švenčionėliai” has „nacių okupacinės valdžios įsakymu“ – “on the order of the Nazi occupation authorities”).^{1, 2, 3, 4} I have deliberately entered no person’s name: in item 1b these persons are named, but only with the offices and acts stated by the sources. Nor have I entered the Atlas’s statement that most members of the Special Squad were Lithuanian policemen; I give it in item 1b.

I take as the reference the formations and acts named in the VLE article “Švenčionėlių getas”; the length and detail of a text may differ by medium, but a text omitting those formations and acts would not be accurate.

Affiliation of the formations. In the proposed text I name the formations in the words of the VLE article “Švenčionėlių getas” and do not myself insert the word „lietuvių“ (Lithuanian) into the source’s wording. At the same time I ask the editors, on the basis of their own article “Švenčionėlių getas” and the studies cited in it, to verify and state explicitly the affiliation and the Lithuanian composition of these police and white-armband formations insofar as the sources support it – in the same way as the text states the affiliation of the German institutions. Sources on this point: the VLE article “Holokaustas” refers to „vokiečių ir lietuvių policijos padaliniai“ (“German and Lithuanian police units”) and to „vadinamoji lietuvių savivalda“ (“the so-called Lithuanian self-government”) (I ask the editors to confirm whether the Švenčionys county police in 1941 operated within the Lithuanian local administration); A. Bubnys describes the participants of the June uprising in the Švenčionėliai rural district as a company of „lietuvių sukilėlių“ (“Lithuanian insurgents”); the VLE article “Ypatingasis būrys” states that the squad „sudarė lietuviai savanoriai“ (“was composed of

Lithuanian volunteers”), and the Atlas that „dauguma šio būrio narių buvo lietuvių policininkai“ (“most members of this squad were Lithuanian policemen”).^{15, 3, 7, 8} This additional request does not suspend the decision on the text of item 1.

Your letter of 13 October 2026 concerning the article “Papilė” states that the statements and formulations of VLE articles „grindžiamos mokslinių institucijų iki straipsnio publikavimo atliktais tyrimais ir viešai paskelbtomis išvadomis“ (“are based on research carried out by scientific institutions before the article was published and on publicly announced conclusions”); the proposed text rests on the VLE’s own article “Švenčionėlių getas” and the literature cited in it, as well as on published texts of a state museum and a historian (footnotes 2–4). The same letter states that references to sources are not given in the text of VLE articles and that sources are listed in the bibliography below the text; I therefore ask that the same facts be given without references in the text, and that the sources cited in the footnotes be added to the article’s bibliography. Declining a reference in the text is no reason to decline the fact itself. You also stated that the article “Papilė” had been supplemented with an external link under the heading “Kiti šaltiniai” (Other sources). Such a link is useful, but it does not replace the text of the article that the reader reads; I therefore ask for a decision on the text.

Please state the date of the change and provide the URL of the updated text. If you do not accept the proposed text, please give a reasoned answer on each part of it, identify the primary sources used and propose a source-based alternative that keeps all undisputed acts of the Lithuanian formations.

Item 1b. The events of July 1941, the ghetto, the victim figures and the office-holders

Separately from item 1, please enter the following sentences in the section “Istorija”, or give reasons for not entering each of them:

„1941 07 pradžioje Švenčionėliuose sušaudyta 11 sovietinėse įstaigose dirbusių ir turtingų vietos žydų; Yad Vashem duomenimis, 1941 07 pradžioje buvusius sovietinius pareigūnus ir tariamus komunistus, tarp jų daug žydų, suėmė antisovietinių lietuvių partizanų būrys, suimtieji sušaudyti miške už Žeimenos. Yad Vashem duomenimis (remiantis liudytojų pasakojimais), 1941 07 22 pronaciniai lietuvių savanoriai suėmė apie 43–50 Švenčionėlių žydų vyrų; suimtieji grupėmis išvežti į Baranavo (Žeimenos) mišką ir sušaudyti. Švenčionių apskrities vokiečių karo komendanto įsakymu 1941 07 pabaigoje Švenčionėlių žydai suvaryti į atskirą kvartalą (getą) Kaltanėnų gatvėje. Vokiečių saugumo policijos ir SD duomenimis, 1941 10 09 Švenčionėlių poligone nužudyti 3726 žydai (1169 vyrai, 1840 moterų ir 717 vaikų); Holokausto Lietuvoje atlaso duomenimis, iš viso poligone nužudyta 7000–8000 žydų. A. Bubnio duomenimis, konfiskuotas žydų turtas vėliau buvo pusvelčiui išparduotas vietos gyventojams.“

English control: “At the beginning of July 1941, 11 local Jews – those who had worked in Soviet institutions and wealthy ones – were shot in Švenčionėliai; according to Yad Vashem, at the beginning of July 1941 a squad of anti-Soviet Lithuanian partisans arrested former Soviet officials and alleged Communists, many of them Jews, and the arrested were shot in the forest across the Žeimena. According to Yad Vashem (based on eyewitness accounts), on 22 July 1941 pro-Nazi Lithuanian volunteers arrested about 43–50 Jewish men of Švenčionėliai; the arrested men were taken in groups into the Baranavas (Žeimena) forest and shot. On the order of the German war commandant of Švenčionys county, at the end of July 1941 the Jews of Švenčionėliai were driven into a separate quarter (ghetto) in Kaltanėnai Street. According to data of the German Security Police and SD, on 9 October 1941, 3,726 Jews (1,169 men, 1,840 women and 717 children) were murdered at the Švenčionėliai military training ground; according to the Holocaust Atlas of Lithuania, 7,000–

8,000 Jews in all were murdered at the training ground. According to A. Bubnys, the confiscated property of the Jews was later sold off at half price to local inhabitants.”

Sources and their nature. (1) The sentences on the shooting of 11 Jews and on the ghetto – the VLE article “Švenčionėlių getas”; it states that ghettos in Švenčionys and Švenčionėliai began to be set up „Švenčionių apskrities vokiečių karo komendantų įsakymu“ (“on the order of the German war commandant of Švenčionys county”).² Wirtualny Sztetl (whose source list includes, among others, the 2009 volume *Ašmenos, Svierių, Švenčionių apskričių getai: kalinių sąrašai*, pp. 25–26) writes that during the German occupation „partyzanci i policjanci rozstrzelali ok. 10–20 Żydów“ (“partisans and policemen shot about 10–20 Jews”), among them those connected with the Soviet authorities and wealthy ones.¹² (2) The arrests of early July 1941 – a Yad Vashem text: “In early July 1941, a squad of anti-Soviet Lithuanian partisans, reinforced by Lithuanian defectors from the retreating Red Army, arrested former Soviet officials and alleged Communists in Nowe Świąciany, many of them Jews. The arrestees were shot in the forest across the Żejmiana River”. The arrests and shooting of 22 July 1941 – the same Yad Vashem text, resting on eyewitness accounts: “on July 22, 1941, pro-Nazi Lithuanian volunteers arrested fifty (or forty-three, according to other accounts) Jewish men [...] they were taken in groups into the Baranowo Forest [...] and shot”; in the testimony of the survivor F. Chajet (YVA O.71/25) the arrests and the driving of the men were carried out by “partisans” (in Yad Vashem’s editorial insertion – “anti-Soviet Lithuanian partisans”; they gave chase to an escapee, shooting at him), while “the SS thugs” waited for the arrested men at the headquarters and, according to the testimony, made them sign some document.⁶ These are statements of witnesses that I have not checked against archival documents; the sentences therefore begin with the words „Yad Vashem duomenimis“ (“According to Yad Vashem”). Yad Vashem describes these two events as separate; the sources do not clearly state whether the shooting of 11 Jews mentioned in the article “Švenčionėlių getas” is the same event as the early-July arrests (item 3(b)). (3) The figure of 3,726 and its composition – the VLE article “Švenčionėlių getas”, the Atlas and A. Bubnys; K. Jäger’s report of 1 December 1941 contains the entry “9.10.41 Svenciany [...] 3,726”.^{2, 3, 4, 5} The figure of 7,000–8,000 – the Atlas; the memorial inscription gives 8,000.³ The figures belong to different categories (one stage of the killings recorded in a German report, and all those murdered at the training ground), so I do not average them and give both with their sources. I point out that Jews from the whole of Švenčionys county were murdered at the training ground, so that neither figure is a figure of the Jews of Švenčionėliai alone. (4) The sale of property – A. Bubnys, relying on the 1944 interrogation record of B. Gruzdis.⁴

Separately, I ask the editors to assess whether to enter in the article “Švenčionėlių getas” (and, if needed, in the article “Švenčionėliai”) the following data of the sources on office-holders, giving them only with the offices and acts stated by the sources: the Švenčionys county police chief Maj. Petras Januškevičius (according to A. Bubnys, he sent out the secret order to drive the Jews of the county into the barracks of the training ground and to confiscate their property; at the beginning of October 1941 he came to Švenčionėliai together with two German Security Police officials);^{3, 4} the mayor of Švenčionėliai K. Cicėnas and the rural district police chief B. Gruzdis (according to the Atlas, they were informed of the German authorities’ instruction to shoot the Jews of the county, and the arrivals ordered the mobilization of inhabitants to dig the ditch);³ the commander of the Special Squad, Lt. Juozas Šidlauskas (according to the Atlas and A. Bubnys, the squad came under his command);^{3, 4} the commander of the insurgent company, Capt. Jonas Kurpis (according to A. Bubnys, commander of the Švenčionėliai insurgent company in June–July 1941, later, until 26 July

1941, chief of Švenčionėliai–Švenčionys county; some witnesses in the memorial book call him mayor or chief of the Lithuanian police).^{7, 10} The Lithuanian text of the Atlas also states that „dauguma šio būrio narių buvo lietuvių policininkai“ (“most members of this squad were Lithuanian policemen”) (this sentence is absent from the English version).³ I describe none of these persons as having personally shot. The sources conflict on J. Šidlauskas: one secondary source (Wikipedia, citing A. Bubnys’s 2019 book) states that he was removed as commander of the squad in September 1941, while M. Šikšnianas writes that by the autumn of 1941 he was “no longer there” and that he was “probably” removed (item 3(c); Annex C, C5).

Please also assess whether to enter in the article “Švenčionėlių getas” (and, if needed, in the article “Švenčionėliai”) the following sentence, stating its nature – survivors’ testimony:

„Išgyvenusiujių liudijimais, 1941 06–07 sovietinėse įstaigose dirbusius Švenčionėlių žydus suėmė ir sušaudė vietos lietuvių sukilėliai (partizanai); vėlesnius suėmimus, liudytojų teigimu, vykdė lietuvių policija, kai kurių liudytojų teigimu – kartu su SS; 1941 10 poligone, liudytojų perteikiamais krikščionių kaimynų pasakojimais, žydus šaudė lietuvių policininkai; liudijimuose minimi ir vokiečių pareigūnai.“

English control: “According to survivors’ testimony, in June–July 1941 Jews of Švenčionėliai who had worked in Soviet institutions were arrested and shot by local Lithuanian insurgents (partisans); the later arrests, according to the witnesses, were carried out by the Lithuanian police, according to some witnesses together with the SS; in October 1941, according to accounts of Christian neighbors relayed by the witnesses, the Jews at the training ground were shot by Lithuanian policemen; the testimony also mentions German officials.”

The source of this sentence is the testimony of surviving Jews of Švenčionėliai (Bitushunsky (initial not given in the translation), L. Zak, I. Gurvitch, E. Vaynfers and E. Chait) published in the memorial book of the 23 Jewish communities of the Švenčionys region, published in Tel Aviv in 1965, together with the extract from F. Chajet’s testimony published by Yad Vashem (footnote 6); their figures differ (18 or 27 employees of Soviet institutions shot; VLE – 11); some witnesses attribute the arrests to “the SS and the Lithuanian police”, others to Lithuanians alone, and some of the witnesses give the description of the killings at the training ground from the accounts of Christian neighbors and mention German officials.^{6, 10} A. Bubnys states that in the first days of the war Lithuanian insurgent units operated in the town and rural district of Švenčionėliai and that some of their members later joined the police; he does not connect these units with anti-Jewish acts.⁷ The sentence names no person. This testimony has not been checked against archival documents, so I do not attribute it to the text of item 1.

Holding an office or commanding a formation does not by itself prove personal participation in the killings; command responsibility is assessed separately, on documents showing the person’s authority at the relevant time and place.

Item 1c. Link to the article “Švenčionėlių getas”

Separately, please provide a link to the VLE article “Švenčionėlių getas” in the section “Istorija” of the article “Švenčionėliai”, at the sentence on the 1941 killings, and under the heading “Susiję straipsniai” (Related articles). This link does not replace the correction of the text requested in item 1, because the reader of the article “Švenčionėliai” reads the article itself first.

The VLE articles “Holokaustas” and “policijos batalionai”

The VLE's own article "Holokaustas" (Holocaust) states: „Svarbiausi Lietuvos žydų žudynių vykdytojai buvo SS oberšturmfiurerio Joachimo Hamanno vadovaujamas mobilusis dalinys, kurio branduolį sudarė Kaune dislokuoto lietuvių policijos 1-ojo bataliono kariai, vokiečių saugumo policijos ir SD ypatingasis būrys (vok. Sonderkommando) Vilniuje (Ypatingasis būrys), Tilžės gestapo būrys ir kai kurie iš apskrityse veikusių lietuvių sukilėlių (baltaraiščių) būrių pertvarkyti pagalbinės policijos būriai. Šie vokiečių ir lietuvių policijos padaliniai 1941 nužudė dešimtis tūkstančių Lietuvos žydų. Lietuvoje Holokaustą inicijavo ir organizavo nacių okupacinė valdžia, bet be vietos administracijos, policijos ir dalies gyventojų paramos jis nebūtų įvykdytas taip greitai.“ (“The main perpetrators of the killings of the Jews of Lithuania were the mobile unit commanded by SS-Obersturmführer Joachim Hamann, whose core consisted of soldiers of the 1st Lithuanian police battalion stationed in Kaunas, the Special Squad (German Sonderkommando) of the German Security Police and SD in Vilnius (Ypatingasis būrys), the Tilsit Gestapo squad and some auxiliary police units reorganized from the Lithuanian insurgent (white-armband) units that operated in the counties. These German and Lithuanian police units killed tens of thousands of Lithuanian Jews in 1941. In Lithuania the Holocaust was initiated and organized by the Nazi occupation authorities, but without the support of the local administration, the police and part of the population it would not have been carried out so quickly.”)¹⁵ The article “policijos batalionai” (police battalions): „Policijos batalionai padėjo naciams vykdyti holokaustą: dalyvavo žudant žydus [...] Lietuvoje ir Baltarusijoje [...]“ (“The police battalions helped the Nazis carry out the Holocaust: they took part in killing Jews [...] in Lithuania and Belarus [...]).”)¹⁶ I do not attribute these general statements to the events in Švenčionėliai, nor do I assert that any police battalion operated in Švenčionėliai; they show that the VLE itself names, among the main perpetrators of the killings, the Vilnius Special Squad and auxiliary police units reorganized from white-armband units, so that the sentence of the article “Švenčionėliai”, which names only the occupation authorities, agrees neither with the VLE's general account nor with the VLE article “Švenčionėlių getas”.

I respect the editors' right to decide on the length and style of the text. Nevertheless, please answer: why does the article “Švenčionėliai” not name the Švenčionys county police chief, the policemen and former white-armbanders, the policemen who guarded the killing site and the Special Squad, although the VLE's own article “Švenčionėlių getas” names them? Possible answers – that the article is a short overview, that the present sentence is not literally false, or that context is provided by another VLE article – do not answer the question why the reader of the article “Švenčionėliai” is not told who drove the Jews to the training ground, who guarded the killing site and who took part in the killings. The proposed text consists of two sentences, so it does not conflict with the nature of a short overview. Neither in this article nor in others do I ask for all details to be published.

Historical standard

The Working Definition of Holocaust Denial and Distortion of the International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA), adopted at the IHRA Plenary in Toronto on 10 October 2013, is legally non-binding; I apply it as an interpretive standard. It states that Holocaust distortion refers, inter alia, to: “Intentional efforts to excuse or minimize the impact of the Holocaust or its principal elements, including collaborators and allies of Nazi Germany” (official IHRA Lithuanian translation: „Tyčinėmis pastangomis pateisinti arba sumenkinti Holokausto poveikį arba jo esminius elementus, įskaitant nacistinės Vokietijos kolaborantus ir šalininkus“).¹⁴ The IHRA 2021 publication “Understanding Holocaust Distortion” gives as an example (p. 7) that asserting that the Holocaust is not relevant to a nation's history because it was a Nazi German organized crime “could be a form of distortion if it ignores the roles played by local collaborators or members of the Axis in the crimes of

the Holocaust”; it also identifies (p. 8, in the context of the concentration and death camps established by Nazi Germany) as a form of distortion one that “shifts sole blame for the Holocaust onto local collaborators” while ignoring Nazi Germany’s responsibility for the genocide.¹⁴ I apply this example by analogy only: the article “Švenčionėliai” does not assert that the Holocaust is irrelevant to Lithuanian history, but its sentence on the 1941 killings names only the Nazi occupation authority as an actor, although the VLE’s own article “Švenčionių getas” describes the acts of the Lithuanian police and former white-armbanders. VLE’s own article “Holokaustas” states: „Lietuvoje per nacių Vokietijos okupaciją Holokaustą 1941–44 organizavo vokiečiai, bet į šį nusikaltimą buvo įtraukta dalis vietos gyventojų ir kolaboruojančių institucijų (vadinamoji lietuvių savivalda).“ (“In Lithuania, during the Nazi German occupation, the Holocaust of 1941–44 was organised by the Germans, but part of the local population and collaborating institutions (the so-called Lithuanian self-government) were drawn into this crime.”)¹⁵ The proposed text therefore keeps the German authorities’ instruction and names, separately, the acts of the Lithuanian institutions and formations.

I apply this standard to the effect of the text on the reader; this is my application, as a researcher, of a non-binding standard, not a statement about anyone’s intentions. The wording „1941 10 nacių okupacinės valdžios įsakymu miške prie miesto sušaudyta apie 8000 Švenčionių ir keliolikos kitų miestelių žydų“ creates a risk of distorting the history of the Holocaust under this interpretive standard, because it does not name the acts of Lithuanian institutions and formations described in the VLE’s own article “Švenčionių getas” – the order of the Švenčionys county police chief to drive the Jews into the barracks of the training ground and to confiscate their property, the driving of the Jews to the training ground by policemen and former white-armbanders, the guarding of the killing site by county policemen and former white-armbanders, and the participation of former white-armbanders in the killings. This assessment concerns the effect of the text on the reader, not the intentions of its authors. I do not assert that this text is Holocaust denial, that it meets the element of intent mentioned in the definition, or that IHRA has decided anything about it.

I do not assert that any editor, author or employee has committed a criminal offence. This is a request for historical accuracy and does not depend on any criminal-law assessment.

5. Item 2. History of the Jewish community of Švenčionėliai

Item 2(a). The number of Jews in the line of population figures

The article’s line of population figures gives the number of Jews for no year. Please supplement it with the data of the 1897 general census of the Russian Empire given by the „Еврейская энциклопедия“ (Jewish Encyclopaedia), or give reasons for not entering them:¹¹

„1897 iš 1340 gyventojų 540 buvo žydai.“

English control: “In 1897, 540 of the 1,340 inhabitants were Jews.”

The total population for 1897 (1,340) agrees with the figure already given in the article. For later years the sources give differing data (1925 – 900 Jews out of 2,907 inhabitants; about 1931 – “almost 1,000” Jews out of 5,000 inhabitants; 1940 – 966 Jews, according to unofficial data); I do not average them and ask the editors to state which of them their sources confirm (Annex A; item 3(e)).^{12, 13}

Item 2(b). A full history of the community

The VLE's own article "Švenčionėlių getas" states that in Švenčionėliai „gyveno didelė žydų bendruomenė, kuriai priklausė visa prekyba ir buitinio aptarnavimo sektorius; ji turėjo sinagogą [...], mokyklą“ ("there lived a large Jewish community, to which all trade and the services sector belonged; it had a synagogue [...] and a school").² The article on the town itself contains no history of this community. Please enter the following sentences in the section "Istorija", or give reasons for not entering each of them:

„Žydai Švenčionėliuose (jid. Nai Svencian) ėmė kurtis netrukus po geležinkelio nutiesimo; 1869 pastatyti pirmieji žydų maldos namai (vėliau veikė 3 maldos namai), 1911 prie kelio į Kaltanėnus įrengtos žydų kapinės. Žydai vertėsi prekyba, amatais, laikė užėigas ir viešbučius, prekiaavo mišku, uogomis, grybais ir vėžiais. 1910 įsteigta žydų kredito draugija, 1917 (kitais duomenimis – 1919) – mokykla jidiš dėstomąja kalba, vėliau – hebrajų kalbos Tarbut mokykla; veikė biblioteka, dramos būrelis, Žydų liaudies bankas, sionistinės organizacijos (Hechaluc – nuo 1924, Hašomer Hacair – nuo 1929). Paskutinis miesto rabinas Eljahu Kimchis 1941 nužudytas Švenčionėlių poligone.“

English control: "Jews began to settle in Švenčionėliai (Yiddish Nai Svencian) soon after the railway was built; the first Jewish house of prayer was built in 1869 (later there were 3 houses of prayer), and in 1911 a Jewish cemetery was laid out by the road to Kaltanėnai. The Jews lived from trade and crafts, kept inns and hotels, and traded in timber, berries, mushrooms and crayfish. In 1910 a Jewish credit society was founded, in 1917 (according to other data, 1919) a school with Yiddish as the language of instruction, and later a Hebrew-language Tarbut school; there were a library, a drama club, a Jewish People's Bank and Zionist organizations (He-Chalutz – from 1924, Hashomer Hatzair – from 1929). The last rabbi of the town, Eliyahu Kimchi, was murdered at the Švenčionėliai military training ground in 1941."

Sources and their nature. These data are taken from the chapters on Švenčionėliai (by H. Gurvitch, I. Gurvitch, A. Kovarski, E. Chait, Ch. Las and others) of the memorial book of the 23 Jewish communities of the Švenčionys region, published in Tel Aviv in 1965, as published in English translation by JewishGen.¹⁰ These are recollections of former inhabitants, not archival documents; some dates in them do not agree (for example, the foundation of the Tarbut school is dated to the First World War years, 1923, 1928 and "the late 1920s", that of the Yiddish school to 1916 or 1917, while Wirtualny Sztetl gives 1919), so the proposed text gives no year for the Tarbut school and gives the Yiddish school's year with the other variant. The editors may check and refine these data.^{10, 12}

The second, separate request is that the editors independently research and prepare a comprehensive, properly footnoted account of the history of the Jewish community of Švenčionėliai, treating the material I have supplied as a starting point, not a finished account. At present the article contains no information on the settlement of the community, its population, houses of prayer and rabbis, cemetery, education, economic and social life, emigration, or the events of the First World War and of 1920–1941.

In Annex A I present the chronological history of the Jews of Švenčionėliai that I have compiled, with footnotes and a list of disagreements between sources. This is the publisher's editorial and scholarly responsibility, not an unlimited statutory duty; my annex gives leads, not a finished history. Please give separate decisions on items 2(a) and 2(b). Rejection or deferral of these items does not defer item 1.

6. Limits of the request

This request does not ask VLE to publish every historical detail, to take over the functions of the archives, or to assess anyone's personal responsibility. It asks VLE (1) to correct a specific sentence on the basis of state and scholarly sources already published, (2) to prepare the history of the community in accordance with the VLE methodology, and (3) to answer specific source questions.

7. Item 3. Sources and documentary research

Please examine, and state in writing separately for each question, what the editors' sources show (Annex C indicates where these data are likely to be found). By these questions I do not ask the editors to carry out archival research outside their competence; I ask them to state what the sources they hold and have examined show and, if they cannot answer, to say so:

(a) On what source does the sentence of the article "Švenčionėliai" on the 1941 killings rest, and why does it not convey the data of the VLE article "Švenčionėlių getas" on the order of the Švenčionys county police chief and on the acts of the policemen and former white-armbanders? Will the editors align the two articles?

(b) Do the editors' sources distinguish the shooting of 11 Jews "at the beginning of July 1941" mentioned in the article "Švenčionėlių getas" from the arrest and shooting of 43–50 Jewish men in July 1941 described by Yad Vashem and the memorial book (Yad Vashem gives 22 July and describes these as separate events) (footnotes 6 and 10)? Who, according to the editors' sources, arrested and shot these Jews?

(c) On what does the statement of the article "Švenčionėlių getas" that „žudynėse dalyvavo ir keliolika buvusių Birželio sukilimo Švenčionėlių valsčiaus baltaraiščių“ ("a dozen or so former white-armbanders of the June uprising in the Švenčionėliai rural district also took part in the killings") rest, and how many policemen guarded the killing site – about 120 (VLE, Atlas) or about 80 (A. Bubnys, 2000)? Do the editors' sources confirm that the Special Squad at Švenčionėliai in October 1941 was commanded by J. Šidlauskas, although some secondary sources state that he was removed as commander in September or probably in the autumn of 1941 (Annex C, C5)? What text on these killings does the Register of Cultural Property entry (unique code 11241) contain, which, according to a secondary source, names the organizers of the execution (Annex C, C9)?

(d) *Document held.* Your letters of 13 and 15 October 2026 refer to the scientific methodology for the selection and presentation of information approved by the VLE Consultative Board (until 2023 – the VLE Scientific Editorial Council). Please provide a copy of this document held by you or a link to it, and state what requirements it sets for the reliability of sources, citation, corroboration by other sources and the length of articles; if you have already provided it in answer to another of my requests, it is enough to state the number and date of that answer.

(e) Which numbers of the Jews of Švenčionėliai in 1923–1941 do the editors' sources confirm (for example, the 1923 Vilnius-region census and the 1931 Polish census), and how many Jews of Švenčionėliai were murdered at the Švenčionėliai military training ground (footnotes 12 and 13)?

(f) Do the editors' sources state to which event the site „Švenčionėlių žydų žudynių vieta ir kapas“ (unique code 38420), reported as registered in the Register of Cultural Property, relates, and who murdered the Jews in that event (Annex C, C7)?

If the editors cannot resolve these questions now, please say so and state which sources they examined. These questions do not suspend item 1.

8. Missing data and the publisher's responsibility

Some data are not available to me. Annex C lists them separately: data I searched for but did not find (stating where I searched); documents I know of from other sources but have not seen (stating who cites them and where); and documents I cannot yet obtain. That I did not find something does not mean that no such document exists. As the publisher of the encyclopedia, the editorial board is responsible for its content and has editors, specialists, holdings and access to the archives, and so can prepare the fullest and most accurate history of the Jewish community of Švenčionėliai. I ask it to do so, treating the material I have supplied as a starting point, not a finished account. The incompleteness of my material is not a reason not to correct the defects identified in the text.

9. Historical truth and reconciliation

Eighty-one years have passed since the end of the Holocaust, and thirty-six years since Lithuania restored its independence. There has been ample time for Lithuania to research, document, acknowledge and accurately present the history of the destruction of its Jewish communities, including the documented roles of Lithuanian individuals, institutions and formations in their persecution, dispossession and murder.

It is deeply regrettable that, after so many decades, we must still struggle over the public acknowledgment of established historical facts. These disputes should no longer be battles over national memory, but shared efforts to establish historical truth.

Reconciliation cannot be built upon silence, omission, euphemism or the displacement of responsibility. It must begin with an honest acknowledgment of what happened, who suffered, who acted and what the historical evidence establishes. Recognizing documented Lithuanian participation does not assign collective guilt to the Lithuanian people; it establishes the historical responsibility of those individuals and institutions whose actions the records demonstrate.

Historical truth and reconciliation are not merely obligations to the dead. They are responsibilities to the living and to future generations. The lessons of the Holocaust must be taught accurately, understood honestly and applied to the present, so that hatred, persecution and genocide may never be repeated.

The responsibility to preserve and tell this history truthfully belongs to all of us. I therefore submit this request in the spirit of historical truth, accountability and reconciliation, and ask your institution to contribute through accurate research, explicit acknowledgment and appropriate correction of the public record.

10. Requested answer and procedure

For each item – 1, 1b, 1c, 2(a), 2(b) and each of 3(a)–(f) – please state the decision (accepted, accepted in part, or not accepted), with the factual or editorial reasons and sources; if you do not accept the proposed wording, please propose a source-based alternative that keeps the data on the Lithuanian formations and their acts; state which sources the editors examined and what research they will carry out; and state the registration number of this request, the competent decision-maker, the date of the decision and the implementation (publication) date, and provide the link to the updated text.

Please examine this request under the procedure established by the Law of the Republic of Lithuania on Public Administration and within the period set by Article 10(4) of that Law, insofar as it applies. Please examine the part requesting documents and information (item 3(d)) under Article 2(1)(1), Article 4(1) and Article 13(1) of the Law of the Republic of Lithuania on the Right to Obtain

Information and on the Re-use of Data; if part of the data falls within the exclusions in Article 2(2) of that Law, please provide the remainder under Article 14(3) and give reasons for any refusal. Insofar as Article 10(5) of the Law on Public Administration applies, please state in the decision its legal and factual basis, the reasons, the appeal procedure, the decision-maker and the date of the decision. If the proposals are accepted, please also state the implementation deadline. I distinguish the duty to provide documents and information already held from the editors' decisions on the text of the article. I do not assert that editorial decisions on the text of the article are administrative decisions; if you consider these periods inapplicable to them, please say so and indicate the expected reply date.

Annexes

Annex A – History of the Jewish community of Švenčionėliai (the applicant's research findings, with footnotes and a list of disagreements between sources).

Annex B – Table 1: table of decisions on the items; Table 2: formations, acts and sources; Table 3: comparison of wording and sources.

Annex C – Inventory of missing data.

Yours faithfully

Grant Arthur Gochin

Citizen of the Republic of Lithuania

Footnotes

1. Visuotinė lietuvių enciklopedija (Universal Lithuanian Encyclopaedia, VLE), article “Švenčionėliai”, section “Istorija”, <https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliai/> (text captured on 19 October 2026, Lithuanian time; the author and publication-date fields on the page are empty).

2. Visuotinė lietuvių enciklopedija, article “Švenčionėlių getas” (Švenčionėliai ghetto), <https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliu-getas/> (text captured on 19 October 2026). Literature listed in the article: Švenčionių krašto žydų tragedija 1941–1944 m. / comp. G. Geniušienė, Švenčionys, 2002; A. Bubnys, Holokaustas Švenčionių apskrityje 1941–1943 metais; R. Čebučenko, Švenčionėliai, Vilnius, 2020. The article does not state the source of its statement on the white-armbanders' participation in the killings.

3. Holocaust Atlas of Lithuania (Vilna Gaon Museum of Jewish History), item No. 84 “Žydų žudynės Švenčionėlių poligone” (Mass Murder of the Jews in Švenčionėliai Training Ground), http://www.holocaustatlas.lt/main.php?l=LT&act=a_atlas/search/page/1/item/84/; English version – http://www.holocaustatlas.lt/main.php?l=EN&act=a_atlas/search/page/1/item/84/ (both captured on 19 October 2026). Source given in the Atlas text: A. Bubnys, “Švenčionių, Ašmenos ir Svierių apskričių žydų likimas (1941–1943)”, in: Ašmenos, Svierių, Švenčionių apskričių getai: kalinių sąrašai. 1942, Vilnius, 2009, pp. 20–21 (English, pp. 89–90). The applicant has not seen this publication (Annex C, C1). Memorial inscription given in the Atlas text: „Šioje vietoje hitleriniai žudikai ir jų vietiniai pagalbininkai 1941 m. spalio mėn. nužudė 8000 žydų“ (“In this place the Hitlerite murderers and their local helpers killed 8,000 Jews in October 1941”).

4. A. Bubnys, “Mažieji Lietuvos žydų getai ir laikinos izoliavimo stovyklos 1941–1943 metais” (The small Jewish ghettos and temporary isolation camps in Lithuania, 1941–1943), Lietuvos istorijos metraštis. 1999 metai, Vilnius, 2000, pp. 151–180, esp. pp. 173–175, <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2000~1471361057192/J.04~2000~1471361057192.pdf> (viewed on 19 October 2026). The author bases these statements on the interrogation records of B. Gruzdis of 3 and 23 December 1944 (LYA, criminal case No. 45561/3, ll. 56–57; f. K-1, ap. 8, b. 194, ll. 280–281) and other LYA files; the applicant has not seen them (Annex C, C2).

5. Summary report of 1 December 1941 by K. Jäger, commander of Einsatzkommando 3 of the German Security Police and SD, section “EK 3 detachment in Wilna”, entry “9.10.41 Svenciany 1169 Jews, 1840 Jewesses, 717 Jewish children 3,726”; English translation after W. Dressen, E. Klee, V. Riess, Those Were the Days (London, 1991), <https://www.holocausthistoricalsociety.org.uk/contents/einsatzgruppen/karljaegerreport.html> (viewed on 19 October 2026). The applicant has not seen the original.

6. Yad Vashem, “Untold Stories”, “Murder story of Nowe Swiecziany Jews in the Baranowo Forest”, <https://collections.yadvashem.org/en/untold-stories/killing-site/15113174> (captured on 19 October 2026), with an extract from the testimony of

F. Chajet (Yad Vashem Archives, O.71/25). The applicant has not seen the original testimony.

7. A. Bubnys, “1941 m. Birželio sukilimas Šiaurės rytų Lietuvoje” (The June 1941 uprising in north-eastern Lithuania), *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, vol. 29, Vilnius, 2006, pp. 147–150 (the insurgent company, commander Capt. Jonas Kurpis; the unit disbanded on 10 July 1941, „dalis jo narių stojo tarnauti į policiją ir savisaugos batalionus“ – “some of its members joined the police and the self-defense battalions”; member of the staff of the Švenčionėliai protection unit – the mayor of Švenčionėliai Karolis Cicėnas).

8. Visuotinė lietuvių enciklopedija, article “Ypatingasis būrys” (Special Squad), <https://www.vle.lt/straipsnis/ypatingasis-bury/> (text captured on 19 October 2026).

9. Visuotinė lietuvių enciklopedija, article “Švenčionių apskrities gyventojų žudynės” (Killings of the inhabitants of Švenčionys county), <https://www.vle.lt/straipsnis/svencioniu-apskrities-gyventoju-zudynes/> (text captured on 19 October 2026).

10. Sefer zikaron le-esrim ve-shalosh kehilot she-nehrevu be-ezor Svintsian (Memorial book of the 23 destroyed Jewish communities of the Švenčionys region), Tel Aviv, 1965, chapter on Švenčionėliai (Novo-Sventzian), columns 637–1000 and testimony in cols. 925–960; JewishGen English translation, <https://www.jewishgen.org/yizkor/svencionys/svencionys.html> (viewed on 19 October 2026), esp. H. Gurvitch, “The Founding and Development of New-Sventzian” (cols. 645–688) and testimony in cols. 925–960. These are recollections and testimony; the translation has not been checked against the original.

11. Еврейская энциклопедия (Jewish Encyclopaedia, Brockhaus–Efron), vol. 11, col. 765, “Ново-Свенцяны”: „По переписи 1897 г. жителей 1340, из коих 540 евреев“ (“According to the 1897 census, 1,340 inhabitants, of whom 540 Jews”); transcription <https://ru.wikisource.org/wiki/ЕЭБЕ/Ново-Свенцяны> (viewed on 19 October 2026). The applicant has not seen the census publication itself.

12. Wirtualny Sztetl (Virtual Shtetl, POLIN Museum), “Nowe Świeciany – Historia społeczności” and “Demografia”, <http://sztetl.org.pl/pl/miejscowosci/n/1557-nowe-swieciany/100-demografia/21409-demografia> (viewed on 19 October 2026): 1925 – 2,907 inhabitants, of whom 900 Jews; 1940 – 966 Jews („według nieoficjalnych danych” – “according to unofficial data”); the page “Historia społeczności” lists as a source, among others, Ašmenos, Svierių, Švenčionių apskričių getai: kalinių sąrašai, Vilnius, 2009, pp. 25–26 (viewed on 19 October 2026). No separate source is given for the 1925 figure.

13. “The Economic Situation of New-Sventzian” (YEKAPO report, about 1931), in the book cited in footnote 10, col. 771, <https://www.jewishgen.org/yizkor/svencionys/sve0713.html> (viewed on 19 October 2026): “The community consisted of 5,000 people, almost 1,000 of them Jews.” The year of the report is given inaccurately in the translation.

14. IHRA, “Darbinė Holokausto neigimo ir iškraipymo apibrėžtis” (official Lithuanian translation), <https://holocaustremembrance.com/resources/darbine-holokausto-neigimo-ir-iskraipymo-apibreztis>; English text – IHRA, Understanding Holocaust Distortion: Contexts, Influences and Examples (IHRA, 2021), pp. 46–47 (the definition) and pp. 7–8 (role of local collaborators), <https://holocaustremembrance.com/wp-content/uploads/2023/09/Understanding-Holocaust-Distortion-Contexts-Influences-and-Examples-IHRA.pdf> (both accessed 17 October 2026).

15. VLE article “Holokaustas” (Holocaust), section “Holokaustas Lietuvoje”, <https://www.vle.lt/straipsnis/holokaustas/> (text captured on 17 October 2026).

16. VLE article “policijos batalionai” (police battalions), <https://www.vle.lt/straipsnis/policijos-batalionai/> (text captured on 17 October 2026).

ANNEX A. HISTORY OF THE JEWISH COMMUNITY OF ŠVENČIONĖLIAI

These are the applicant's research findings, which the addressees may check and develop. Disagreements between sources are stated and figures are not averaged. Footnote numbers correspond to the footnotes of the main text. The data of the memorial book (footnote 10) are recollections and testimony of former inhabitants; their content is given as statements of witnesses, not as established facts.

Names

In Lithuanian Švenčionėliai (originally Naujieji Švenčionys), in Polish Nowe Świąciany, in Yiddish Nai Svencian (Novo-Sventzian), in Russian Ново-Свенцяны.^{1, 10, 11} This is not the same town as Švenčionys (Yiddish Svencian), which is the subject of a separate request, No. SVN-001; data on the Jews of Švenčionys are used here only insofar as they relate to the common killing of the Jews of Švenčionys county at the Švenčionėliai military training ground.

Settlement and population

According to the memorial book, the town grew up by the station of the St. Petersburg–Warsaw railway after the railway was built (VLE gives 1861); soon Jewish families from the surrounding villages and towns settled there and opened inns, shops and craft workshops; some Jews leased land from a landowner, and on state land they built under contracts made in Christians' names, because such leases were forbidden to Jews.^{1, 10} According to the „Еврейская энциклопедия“, the settlement was opened to Jewish settlement in 1903 (as an exception to the “Temporary Rules” of 1882), and in 1897, 540 of its 1,340 inhabitants were Jews.¹¹ Later data do not agree: Wirtualny Sztetl – in 1925, 900 Jews out of 2,907 inhabitants, in 1940, 966 Jews (unofficial); the YEKAPO report of about 1931 – “almost 1,000” Jews out of 5,000 inhabitants; VLE gives a total 1931 population of 3,867.^{1, 12, 13}

Religious life, cemetery, rabbis

According to the memorial book, the first house of prayer was built in 1869 and the second opposite it; both were attended by Mitnagdim, while the Hasidim prayed in a separate building near Kaltanėnai Street (three places of prayer in all). Until 1911 the dead were buried in Švenčionys; in 1911 a Jewish cemetery was laid out by the road to Kaltanėnai. Rabbis: Hirsh (Zvi) Rotzker, Mereminsky, Hirsh Volin (during the First World War), Aron Cohen and the last, Eliyahu Kimchi, from Motal, a member of the Mizrachi movement, appointed to the Jewish council in 1941 and murdered at the training ground together with the community.¹⁰ The VLE article “Švenčionėliu getas” states that during the Nazi occupation the synagogue was turned into a lock-up.²

Livelihoods and institutions

According to the memorial book, before the First World War Jews exported timber, berries, mushrooms, crayfish and geese, kept inns, hotels and shops, and worked as craftsmen; the railway employed mainly Christians. In 1910 Zalman Mendl Deitch founded a credit society (the first Jewish social institution); in the interwar period there were a Jewish People's Bank, an interest-free loan fund (Gemilut Chesed) and a merchants' union. In 1901 a great fire destroyed the station and part of Kaltanėnai Street (VLE states that the town burned in 1900). Under Polish rule, according to the memorial book, the economic situation worsened because the new demarcation line with Lithuania cut off some of those who came to the markets.^{1, 10, 13}

Education and culture

According to the memorial book, boys studied in cheders; after 1905 three Russian primary schools were founded, which Jewish children also attended. In 1916 the German authorities founded a school for Jewish children in German; in 1917 it became a school with Yiddish as the language of instruction (first teacher Eliezer Hellershteyn), later belonging to the TSISHO network; its first classes graduated in 1921 and 1924 (Wirtualny Sztetl states that the Yiddish school existed from 1919). After a dispute between supporters of Yiddish and of Hebrew, a Hebrew-language Tarbut school was founded (the sources date it to the First World War years, 1923, 1928 and “the late 1920s”); in 1936 it had over 100 pupils. With funds from YEKAPO and local donors the community bought the Tsipkin house, which housed the school, the library, the relief organization, the People’s Bank and the youth organizations. In 1917 a “National Society” with a library was founded, and there was a drama club; Jews and Christians served together in the volunteer fire brigade.^{10, 12}

Social and political life, emigration

According to the memorial book, in 1905 young people organized self-defense and there was no pogrom. After the Balfour Declaration a Zionist organization was formed; there were Poalei Zion, He-Chalutz (from 1924; at Rimkai village, the Y. L. Peretz agricultural training kibbutz), Hashomer Hatzair (from 1929; Švenčionėliai was the district center) and the General Zionists (from 1931); there were also left-wing organizations. Some young people emigrated to the United States and, in the interwar period, to Palestine (for example, to Kibbutz Ramat HaKovesh). During the First World War the town became a YEKAPO center of aid to refugees; most local Jews left for Russia; during the German occupation a German camp for interned civilians operated at the Švenčionėliai military training ground, and local Jews gave aid to its inmates.¹⁰

1941: change of power, first arrests and killings

According to A. Bubnys, in the first days of the war a Lithuanian insurgent company (about 200 members) commanded by Capt. Jonas Kurpis operated in the town and rural district of Švenčionėliai; the unit was disbanded on 10 July 1941, and some of its members joined the police and self-defense battalions; the mayor of Švenčionėliai Karolis Cicėnas was a member of the staff of the Švenčionėliai protection unit.⁷ According to the VLE, in the first days of the occupation communists, Soviet officials and Jews began to be arrested in Švenčionėliai, and „1941 07 pradžioje sušaudyta 11 sovietinėse įstaigose dirbusių ir turtingų vietos žydų“ (“at the beginning of July 1941, 11 local Jews – those who had worked in Soviet institutions and wealthy ones – were shot”).² In the memorial book survivors testify that Jewish employees of Soviet cooperatives were arrested and shot by Lithuanian partisans (figures: 18 or 27).¹⁰ According to Yad Vashem, at the beginning of July 1941 a squad of anti-Soviet Lithuanian partisans arrested former Soviet officials and alleged Communists, many of them Jews, and (based on eyewitness accounts) on 22 July 1941 pro-Nazi Lithuanian volunteers arrested 50 (according to other data, 43) Jewish men; they were taken in groups into the Baranavas (Žeimenai) forest and shot; in the testimony of the survivor F. Chajet the arrests and the driving of the men were carried out by “partisans” (who gave chase to an escapee, shooting at him), while “the SS thugs” waited for the arrested men at the headquarters and, according to the testimony, made them sign some document; the witnesses in the memorial book call this event the “operation of the 43” and name those who made the arrests differently (“Lithuanian police”; “SS and Lithuanian police”; “Lithuanian partisans”).^{6, 10} The relationship between these events (whether the shooting of 11 and of 43–50 are separate events) is not clearly established in the sources.

1941: ghetto, training ground, killings

According to the VLE and A. Bubnys, on the order of the German war commandant the Jews of Švenčionėliai were driven into a separate quarter in Kaltanėnai Street in July 1941 (VLE: at the end of July).^{2, 4} On 18 August 1941 the Vilnius Regional Commissar H. Wulff instructed the county chiefs that Jews must live in ghettos and wear distinguishing badges; on 25 August the chief of Švenčionys county issued an order restricting Jewish trade.² In mid-August the Švenčionys county police chief Maj. Petras Januškevičius, by a secret order, instructed the rural district police chiefs to drive all the Jews of the county into the barracks of the Švenčionėliai military training ground and to confiscate their property; the confiscated property was later sold off at half price to local inhabitants.^{3, 4} According to the VLE, at the end of September 1941 policemen and former participants of the June uprising in the Švenčionėliai rural district (white-armbanders) drove about 300–400 Jews to the training ground; the witnesses in the memorial book give 27 September (Shabbat Shuva) and mention “Lithuanian police” or “Lithuanian partisans” surrounding the ghetto.^{2, 10} At the beginning of October P. Januškevičius and two German Security Police officials informed the mayor of Švenčionėliai K. Cicėnas and the rural district police chief B. Gruzdis that the German authorities had instructed that all the Jews of the county be shot; policemen gathered about 300 inhabitants to dig the ditch.^{3, 4} The Special Squad subordinate to the German Security Police and SD came from Vilnius (according to A. Bubnys, about 30 people commanded by Lt. Juozas Šidlauskas; according to the Atlas, most members of the squad were Lithuanian policemen); about 120 county policemen and former white-armbanders guarded the killing site (according to A. Bubnys, about 80 county policemen).^{2, 3, 4} The killings began on 8 October 1941 and lasted two days: the men were shot first, then the women and children; inhabitants of Švenčionėliai filled in the ditch and, according to their testimony, many children were buried alive.^{3, 4} According to the VLE, a dozen or so former white-armbanders of the Švenčionėliai rural district also took part in the killings; the witnesses in the memorial book call the shooters “Lithuanian police”.^{2, 10} The German Security Police report (EK 3 detachment in Vilnius) records 3,726 Jews murdered on 9 October 1941 (1,169 men, 1,840 women, 717 children); according to the Atlas, 7,000–8,000 Jews were murdered at the training ground in all.^{3, 5}

Commemoration

At the killing site (Platūnai village, Register of Cultural Property unique code 11241) a monument was erected in 1961 and reconstructed in 1984 and 1993; according to the Atlas, the inscription reads: „Šioje vietoje hitleriniai žudikai ir jų vietiniai pagalbininkai 1941 m. spalio mėn. nužudė 8000 žydų“ (“In this place the Hitlerite murderers and their local helpers killed 8,000 Jews in October 1941”).^{2, 3} A request concerning the marking of this site has already been submitted (No. SVN-003); it is not repeated in this request.

Disagreements between sources and dependence

(1) Date of the killings: 8–9 October (VLE, Atlas, A. Bubnys; the German report – 9 October); other sources – 7–8 October (A. Bubnys, 2000, “other sources”); the KVR entry, according to a secondary quotation – 8–10 October (C9); the USHMM encyclopedia, according to a search excerpt – 7–8 October (C11).^{2, 3, 4, 5} (2) Number assembled for guard duty: about 120 policemen and former white-armbanders (VLE, Atlas) and about 80 county policemen (A. Bubnys, 2000).^{2, 3, 4} (3) Number of victims: 3,726 (German report, one stage of the killings), 7,000–8,000 (Atlas), 8,000 (memorial inscription, present VLE article); no source states how many victims came from Švenčionėliai.^{1, 3, 5} (4) Number shot in July: 11 (VLE), 18 or 27 (memorial book), 43–50 (Yad Vashem, memorial book;

probably a separate event).^{2, 6, 10} (5) J. Šidlauskas's command: one secondary source (Wikipedia, citing A. Bubnys's 2019 book) states that he was removed as commander of the squad in September 1941, while M. Šikšnianas writes that by the autumn of 1941 he was "no longer there" and that he was "probably" removed (Annex C, C5). (6) The VLE article and the Atlas rest on A. Bubnys's studies (the Atlas on his 2009 study), so they are not to be treated as independent confirmations; the Švenčionėliai part of A. Bubnys's 2000 study rests mainly on the 1944 interrogation records of one person (B. Gruzdis).⁴ (7) J. Kurpis's office: A. Bubnys gives him as commander of the insurgent company and later county chief (until 26 July 1941); some witnesses call him mayor or chief of the Lithuanian police; the Atlas names K. Cicėnas as mayor of Švenčionėliai in October 1941.^{3, 7, 10}

ANNEX B

Table 1. Item decision matrix

For each item please enter the decision, reasons, sources and the target publication date.

Item 1	
Current text and location	VLE “Švenčionėliai”, section “Istorija”, https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliai/ : „1941 10 nacių okupacinės valdžios įsakymu miške prie miesto sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų.“
Defect / question	Only the Nazi occupation authority is named as an actor; the acts of the Lithuanian institutions and formations described in the VLE’s own article “Švenčionėlių getas” (the county police chief’s order to drive the Jews to the training ground and confiscate their property; the driving of the Jews by policemen and former white-armbanders; the guarding of the killing site; the participation of former white-armbanders in the killings) and the Special Squad are not named.
Requested wording / action (Lithuanian)	Sakinį pakeisti 4 dalyje pateiktu siūlomu tekstu arba lygiavertiu tekstu, kuriame liktų įvardyti dariniai ir jų veiksmas; nurodyti pakeitimo datą ir nuorodą.
English control	Replace the sentence with the proposed text in part 4 or an equivalent text that keeps the formations and their acts named; state the date of the change and the URL.
Sources	Footnotes 1–5, 8; C1, C2, C9, C10
Receiving authority	VLE editorial board
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Item 1b	
Current text and location	VLE “Švenčionėliai”, section “Istorija” (no July 1941 events, ghetto, victim figures or office-holders); VLE “Švenčionėlių getas”, https://www.vle.lt/straipsnis/svencioneliu-getas/
Defect / question	The arrests and killings of July 1941, the ghetto, the figure of the German report and the sale of property are not described; the office-holders are not named; survivors’ testimony is not given.
Requested wording / action (Lithuanian)	Įrašyti 4 dalies 1b punkte pateiktus sakinius arba dėl kiekvieno motyvuotai nurodyti, kodėl jis neįrašomas; įvertinti pareigas ėjusių asmenų ir liudijimų įrašymą.
English control	Enter the sentences given under item 1b in part 4 or give reasons for not entering each; assess the inclusion of the office-holders and of the testimony.
Sources	Footnotes 2–7, 10; C1–C6, C9–C11
Receiving authority	VLE editorial board
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Item 1c	
Current text and location	Section “Istorija”; heading “Susiję straipsniai” (Related articles) (empty)
Defect / question	There is no link to the VLE article “Švenčionėlių getas”.
Requested wording / action (Lithuanian)	Pateikti nuorodą tekste ir rubrikoje „Susiję straipsniai“.
English control	Provide the link in the text and under “Susiję straipsniai”.
Sources	Footnotes 1, 2
Receiving authority	VLE editorial board
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Item 2(a)	
Current text and location	Line of population figures: „1880 buvo 82, 1897 – 1340, 1931 – 3867 [...]“
Defect / question	The number of Jews is not given.
Requested wording / action (Lithuanian)	Įrašyti: „1897 iš 1340 gyventojų 540 buvo žydai.“
English control	Add: „1897 iš 1340 gyventojų 540 buvo žydai.“ (“In 1897, 540 of the 1,340 inhabitants were Jews.”)
Sources	Footnotes 11–13
Receiving authority	VLE editorial board
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Item 2(b)	
Current text and location	Section “Istorija” (no data on the Jewish community)
Defect / question	The history of the community is not described: settlement, houses of prayer, rabbis, cemetery, education, economic and social life, emigration.
Requested wording / action (Lithuanian)	Įrašyti 5 dalies 2(b) punkte pateiktus sakinius; redakcijai parengti išsamų, išnašomis pagrįstą Švenčionėlių žydų bendruomenės istorijos aprašą (A priedas – kryptys); nurodyti terminą.
English control	Enter the sentences given under item 2(b) in part 5; editors to prepare a comprehensive, footnoted history of the Jewish community of Švenčionėliai (Annex A – leads); state the timetable.
Sources	Footnotes 2, 10–13; Annex A; C8
Receiving authority	VLE editorial board
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Item 3(a)	
Current text and location	—
Defect / question	The source of the sentence is not stated; the two VLE articles are not aligned.
Requested wording / action (Lithuanian)	Nurodyti šaltinį ir ar straipsniai bus suderinti.
English control	State the source and whether the articles will be aligned.
Sources	Footnotes 1, 2
Receiving authority	VLE editorial board
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Item 3(b)	
Current text and location	—
Defect / question	It is unclear whether the shootings of 11 and of 43–50 are separate events and who carried them out.
Requested wording / action (Lithuanian)	Raštu atsakyti į 7 dalies (b) klausimą.
English control	Answer question (b) in part 7 in writing.
Sources	Footnotes 2, 6, 10; C3, C4
Receiving authority	VLE editorial board
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Item 3(c)	
Current text and location	—
Defect / question	The source of the statement on the white-armbanders' participation is not stated; the guard figures differ; the data on J. Šidlauskas's command conflict.
Requested wording / action (Lithuanian)	Raštu atsakyti į 7 dalies (c) klausimą; nurodyti šaltinius.
English control	Answer question (c) in part 7 in writing; state the sources.
Sources	Footnotes 2–4; C1, C2, C5, C9, C10
Receiving authority	VLE editorial board
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Item 3(d)	
Current text and location	—
Defect / question	Document held – the methodology approved by the VLE Consultative Board.
Requested wording / action (Lithuanian)	Pateikti metodikos kopiją ar nuorodą (Teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymas).
English control	Provide a copy of the methodology or a link to it (Law on the Right to Obtain Information and on the Re-use of Data).
Sources	Letters of 13 and 15 October 2026
Receiving authority	Martynas Mažvydas National Library of Lithuania (Science and Encyclopaedia Publishing Centre)
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Item 3(e)	
Current text and location	—
Defect / question	The numbers of Jews in 1923–1941 and the number of victims from Švenčionėliai are not known.
Requested wording / action (Lithuanian)	Nurodyti redakcijos šaltinių patvirtintus skaičius.
English control	State the figures confirmed by the editors' sources.
Sources	Footnotes 12, 13; C8
Receiving authority	VLE editorial board
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Item 3(f)	
Current text and location	—
Defect / question	It is unclear to which event the register site “Švenčionėlių žydų žudynių vieta ir kapas” (code 38420) relates.
Requested wording / action (Lithuanian)	Nurodyti įvykį ir vykdytojus pagal redakcijos šaltinius.
English control	State the event and the perpetrators according to the editors' sources.
Sources	C7
Receiving authority	VLE editorial board
Decision (accepted / accepted in part / not accepted)	
Reasons, sources and target publication date	

Table 2. Formations, acts and sources

Formation	Act (source's words)	Event and date	Sources and their nature	Contrary or limiting data
Švenčionys county police chief (Maj. Petras Januškevičius)	"secret order of the Švenčionys county police chief to drive all the Jews of the county into the barracks of the Švenčionėliai military training ground [...] and to confiscate their property"	Mid-August 1941, the whole of Švenčionys county; victims – the Jews of the county	VLE "Švenčionėlių getas" (no name) – footnote 2; Atlas ("P. Januškevičius") – footnote 3; A. Bubnys 2000 ("Maj. Petras Januškevičius", resting on the 1944 interrogation record of B. Gruzdys) – footnote 4	The order itself has not been found; known from one person's testimony; not stated to have shot
Policemen and former participants of the June uprising in the Švenčionėliai rural district (white-armbanders)	"drove about 300–400 Jews to the Švenčionėliai military training ground"	End of September 1941 (witnesses in the memorial book – 27 September), Švenčionėliai; victims – the Jews of Švenčionėliai	VLE "Švenčionėlių getas" – footnote 2; testimony in the memorial book ("Lithuanian police", "Lithuanian partisans") – footnote 10	A. Bubnys 2000 does not describe the driving of the Jews of Švenčionėliai; policemen led about 2,000 Jews of Švenčionys out to the training ground (Atlas)
Švenčionys county policemen and former white-armbanders (auxiliary policemen)	"About 120 Švenčionys county policemen and former participants of the June uprising in the Švenčionėliai rural district were assembled at the Švenčionėliai military training ground to guard the killing site"	8–9 October 1941, Švenčionėliai military training ground (Platunai village); victims – the Jews of Švenčionys county	VLE "Švenčionėlių getas" – footnote 2; Atlas – footnote 3; A. Bubnys 2000 ("about 80 Švenčionys county policemen") – footnote 4	The figure differs (80 or 120); A. Bubnys 2000 does not mention white-armbanders
Former white-armbanders of the June uprising in the Švenčionėliai rural district (a dozen or so)	"A dozen or so former white-armbanders of the June uprising in the Švenčionėliai rural district also took part in the killings."	8–9 October 1941, Švenčionėliai military training ground	VLE "Švenčionėlių getas" – footnote 2 (source not stated); witnesses in the memorial book call the shooters "Lithuanian police" – footnote 10	The specific act ("took part") is not specified; state and historian texts give the shooting sentences without an agent; testimony: "the Lithuanian police" (unverified)
Vilnius Special Squad subordinate to the German Security Police and SD (commander – Lt. Juozas Šidlauskas)	"[...] the Special Squad subordinate to the German Security Police and SD came [...]. Most members of this squad were Lithuanian policemen"	Early October 1941 – 8–9 October, Švenčionėliai military training ground	Atlas – footnote 3; A. Bubnys 2000 ("about 30 people") – footnote 4; VLE "Švenčionėlių getas" ("According to witness testimony [...] a squad [...] came") – footnote 2; VLE "Ypatingasis būrys" ("composed of Lithuanian volunteers") – footnote 8	State and historian texts do not state who specifically shot; the sources conflict on the dates of J. Šidlauskas's command (C5); the sentence on Lithuanian policemen is absent from the English version of the Atlas
German authorities; two German Security Police officials; EK 3 detachment in Vilnius	"on the instruction of the German authorities all the Jews of Švenčionys county were to be shot"; in the report – "9.10.41 Svenciany [...] 3,726"	Early October 1941, Švenčionėliai; 9 October 1941	VLE "Švenčionėlių getas" – footnote 2; Atlas – footnote 3; A. Bubnys 2000 – footnote 4; K. Jäger's report – footnote 5	The names and service of the German officials are not stated

Švenčionėliai mayor K. Cicėnas and rural district police chief B. Gruzdys (offices)	“were informed that the German authorities had instructed that all the Jews of Švenčionys county be shot”; another actor – the policemen: “the policemen gathered about 300 workers”	Early October 1941, Švenčionėliai	Atlas – footnote 3; A. Bubnys 2000 (does not name the mayor) – footnote 4	Personal participation in the killings is not stated in the sources; command responsibility is to be assessed separately
Lithuanian insurgents (partisans); later the Lithuanian police	Testimony: arrested and shot Jewish employees of Soviet institutions; “pro-Nazi Lithuanian volunteers arrested fifty (or forty-three [...]) Jewish men”	June–July 1941 (VLE: early July – 11 Jews); 22 July 1941 (Yad Vashem) – 43–50 men, Baranavas (Žeimenė) forest	VLE “Švenčionėlių getas” (no actor named) – footnote 2; Yad Vashem (early July – a squad of anti-Soviet Lithuanian partisans) and F. Chajet’s testimony – footnote 6; A. Bubnys 2006 (company and commander) – footnote 7; memorial book – footnote 10	Testimony only; the figures and the naming of those who made the arrests differ; F. Chajet also mentions “the SS thugs”, other witnesses the SS and German officials; the sources attribute no personal acts to J. Kurpis

Table 3. Comparison of the wording with the sources

Current wording	What is not named	Formations and acts in the sources	Nature of the source	German role	Proposed words	Documents outstanding
„1941 10 nacių okupacinės valdžios įsakymu miške prie miesto sušaudyta apie 8000 Švenčionėlių ir keliolikos kitų miestelių žydų.“	Who ordered the Jews to be driven away and their property confiscated, who drove them to the training ground, who guarded the killing site, who took part in the killings	County police chief (order); policemen and former white-armbanders (drove); about 120 policemen and former participants of the June uprising (assembled to guard); Special Squad (came, according to witness testimony); a dozen or so former white-armbanders (took part)	Texts published by the VLE itself and by a state museum, resting on a historian’s studies; testimony only as testimony	The German authorities’ instruction to shoot; two German Security Police officials; the Special Squad subordinate to the German Security Police and SD	“In mid-August 1941 the Švenčionys county police chief by a secret order instructed [...] to drive all the Jews of the county [...] and to confiscate their property; at the end of September 1941 policemen and former participants of the June uprising [...] (white-armbanders) drove about 300–400 Jews to the training ground. On the instruction of the German authorities [...] according to witness testimony, a squad [...] (the Special Squad) came from Vilnius; about 120 Švenčionys county policemen and former participants of the June uprising in the Švenčionėliai rural district were assembled to guard the killing site, and a dozen or so former white-armbanders of the Švenčionėliai rural district also took part in the killings [...]”	C1–C5

ANNEX C. MISSING-DATA INVENTORY

Each row carries one status: NOT FOUND (searched for and not located; where and when searched stated), NOT INSPECTED (known from other sources but not seen by the applicant; who reports it stated), NOT ACCESSIBLE (located but not obtained; the specific obstacle or pending reply stated). Where a request has been made but does not specifically ask for the document, the row is marked by the search result (NOT FOUND or NOT INSPECTED), not NOT ACCESSIBLE. That I did not find something does not mean that no such document exists.

No.	Data / document	Status	Why it matters	Likely custodian / request
C1	A. Bubnys, “Švenčionių, Ašmenos ir Svierių apskričių žydų likimas (1941–1943)”, in: Ašmenos, Svierių, Švenčionių apskričių getai: kalinių sąrašai. 1942, Vilnius, 2009, pp. 13–118 (esp. pp. 20–21; orders published from p. 119)	NOT INSPECTED – cited by the Holocaust Atlas of Lithuania (footnote 3); only the table of contents is available online	Source of the Atlas and VLE text; probable source of the white-armbanders’ participation and of the figure of 120 guards	Martynas Mažvydas National Library of Lithuania; Vilna Gaon Museum of Jewish History (publisher)
C2	LYA, criminal case No. 45561/3, ll. 56–57; LYA, f. K-1, ap. 8, b. 194, ll. 280–283 (1944 interrogation records of B. Gruzdis and K. Frolov)	NOT INSPECTED – cited by A. Bubnys (footnote 4)	Circumstances of the order, the meeting, the guarding and the sale of property	Lithuanian Special Archives (copies requested in request No. SVL-005)
C3	Testimony of F. Chajet (Yad Vashem Archives, O.71/25)	NOT INSPECTED – an extract is published by Yad Vashem (footnote 6)	Testimony on the arrests and killing of 22 July 1941	Yad Vashem Archives
C4	LYA, f. K-1, ap. 58, b. 10712/3 (case of J. Kurpis and others); f. K-1, ap. 46, b. 1256, ll. 1–24 (according to A. Bubnys, 151 members of the Švenčionėliai insurgent company identified by the KGB in 1973)	NOT INSPECTED – cited by A. Bubnys (footnote 7)	Composition and activity of the insurgent company in June–July 1941; whether its members took part in the arrests and killings	Lithuanian Special Archives (copies requested in request No. SVL-005)
C5	A. Bubnys, Vokiečių saugumo policijos ir SD Vilniaus ypatingasis būrys 1941–1944 m., Vilnius, 2019, p. 20; A. Bubnys, Mirties konvejeris Paneriuose, 2012, p. 274	NOT INSPECTED – cited in secondary sources: Wikipedia (citing this book) states that J. Šidlauskas was removed as commander of the squad in September 1941; M. Šikšnianas (Genocidas ir rezistencija, 2016, No. 1 (39)) – that by the autumn of 1941 he was “no longer there”	Who commanded the Special Squad at Švenčionėliai in October 1941	Lithuanian libraries; Lithuanian Special Archives
C6	Fonds of the Švenčionys county police chief and police stations (LCVA, f. R-721) and of the Švenčionys county chief (LCVA, f. R-1434) – lists and instructions on the confiscation of Jewish property	NOT INSPECTED – fonds descriptions on the EHRI portal (https://portal.ehri-project.eu/units/lt-002880-f_r_721), file numbers not known	Text of the order, confiscation and sale of property	Lithuanian Central State Archives
C7	Register of Cultural Property entry “Švenčionėlių žydų žudynių vieta ir kapas” (unique code 38420, given in the amziams.lt cemetery catalogue)	NOT ACCESSIBLE – kvr.kpd.lt did not allow automated access on 19 October 2026	Which event the site relates to and who carried it out	Department of Cultural Heritage

C8	Data of the Polish censuses of 1921 and 1931 and of the 1923 Vilnius-region census on Nowe Świąciany (Wirtualny Sztetl)	NOT FOUND – searched on the Wirtualny Sztetl pages “Historia społeczności” and “Demografia” on 19 October 2026; no census source is given	Number of Jews in the interwar period	Polish statistical publications; libraries
C9	Text of the Register of Cultural Property entry “Švenčionių apskrities žydų žudynių vieta ir kapas” (unique code 11241)	NOT ACCESSIBLE – kvr.kpd.lt did not allow automated access on 19 October 2026; a secondary quotation (Wikipedia) states that the entry names the organizers of the execution and gives the date 8–10 October 1941 (unverified)	Possibly the strongest state text on the organizers; date	Department of Cultural Heritage
C10	Literature of the VLE article “Švenčionių getas”: G. Geniušienė (comp.), Švenčionių krašto žydų tragedija 1941–1944 m., 2002; A. Bubnys, Holokaustas Švenčionių apskrityje 1941–1943 metais; R. Čebručenko, Švenčionėliai, 2020	NOT INSPECTED – cited by the VLE (footnote 2)	Probable source of the statement on the white-armbanders’ participation	Lithuanian libraries
C11	USHMM Encyclopedia of Camps and Ghettos, 1933–1945, vol. II, entry “Nowe Świąciany”	NOT ACCESSIBLE – muse.jhu.edu did not allow automated access on 19 October 2026 (verification check); only a search excerpt (7–8 October) was seen	Date and perpetrators of the killings	USHMM; libraries
C12	Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej (gazetteer of the 1921 census), Wilno volume	NOT ACCESSIBLE – the PDF was not accessible to automated access on 19 October 2026	Number of Jews in 1921–1923	Polish statistical publications; libraries

To be signed with a qualified electronic signature.